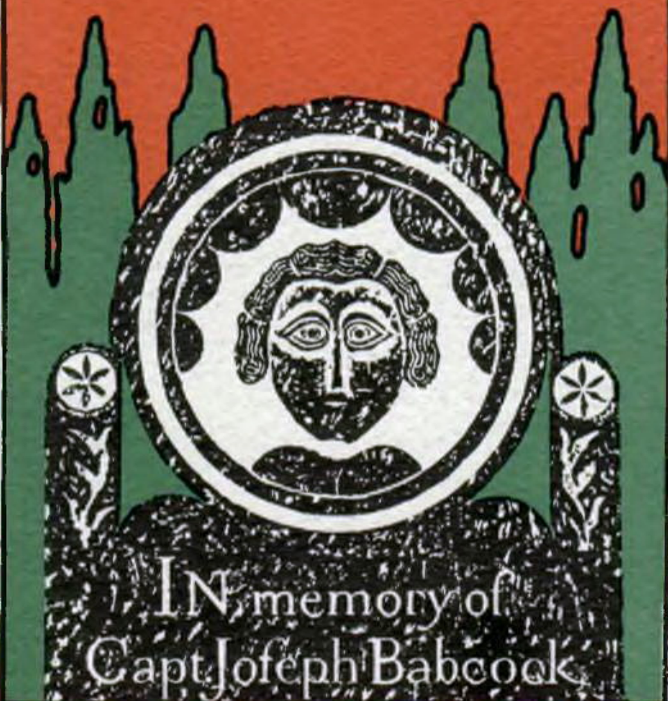
LONDON

Midas'ın Müritleri

Babil Kitaplığı

Jorge Luis Borges tarafından hazırlanan fantastik edebiyat dizisi

Dost Kitabevi Yayınları

Her büyük yazar işe iyi bir okur olmakla başlar ve yıllar geçtikçe, tercih ettiği ya da dışladığı okumalarıyla kişisel bir kitaplık yaratır. Buenos Aires'teki Ulusal Kitaplık'ın (ki burada dünyanın başka yörelerinde bulunmayan kitapların olduğu söylenir) yöneticisi Jorge Luis Borges bu kitap bolluğundan yararlanmasını bildi: Zaten büyülenmiş okurlarına, derin bilgi ve neşesiyle, şaşırtıcı derecede ilginç derlemeler hazırlayıp sundu. Düşsel edebiyatın mücevherlerini oluşturan metinleri bir araya getirdi ve onun en güzel hikâyelerinden biri olan Babil Kitaplığı, aynı zamanda dizinin adı oldu. 1975 ile 1985 arasında yayımlanan bu dizi, daha şimdiden bir edebiyat klasiğidir. Bir araya gelen bu kitaplar aynı zamanda Buenos Aires'in bu büyük kütüphanecisine adanmış en duygusal anıtlardan da birini oluşturur.

İyi okumalar.

F. M. Ricci

Dost Kitabevi

Babil Kitaplığı

Midas'ın Müritleri
Jack London

önsöz

Jorge Luis Borges

The House of Mapuhi
The Law of Life
Lost Face
The Minions of Midas
The Shadow and the Flash

İngilizceden Çeviren:
Fahri Öz

Önsöz, İspanyolcadan Çeviren:
Mukadder Yaycıoğlu

ISBN 975-7501-40-9

Birinci Baskı (3000 adet), Ekim 1998, Ankara
İkinci Baskı (2000 adet), Ekim 2004, Ankara

Tasarım: Franco Maria Ricci, Marcella Boneschi
Fotokompozisyon: Fototype, Milano
Baskı: Pelin Ofset, Ankara

Teknik Hazırlık:
Ferhat Babacan

Bu kitaplar, Adobe PageMaker 6.5'*te formatlanmış ve* Adobe Type Library Bodoni *yazı karakterleri kullanılarak hazırlanmıştır.*

Önsöz

Jack London 1876 yılında Kaliforniya eyaletinin San Francisco kentinde doğdu. Asıl adı John Griffith'di. Jack London'ın Gal kökenli soyadı, H. L. Mencken'ın, soyadlarını kent adlarından alanların İbrani soyundan geldiği ve dolayısıyla London'ın da Yahudi olduğu varsayımını çürütmeye yeter. Jack London'ın gezici bir astroloğun evlilik dışı oğlu olduğu söylenir. Bu söylenti London'ın başıboş yaşamını açıklar niteliktedir. İlk yaşam deneyimini San Francisco'nun Barbary Coast *adıyla anılan mahallesinde edindi. Şiddet dolu davranışları ona kötü bir şöhret kazandırdı. Daha sonra, Stevenson'ın Kaliforniya'da yaptığı gibi, Alaska'da altın aradı. İlk gençlik yıllarında asker, daha sonra inci avcısı oldu.* Mapuhi'nin Evi'*nin olay örgüsünü kurgularken bu deneyiminden yararlandı.*

Gemiyle Pasifik Okyanusu'nu aşarak Japonya'ya gitti ve orada, yasadışı olmasına karşın, fok balığı avcılığı yaptı. Rudyard Kipling baladlarından birinde en cesur avcıların, İngiliz ve Rusların rakibi, Kuzey Amerikalı avcılar olduğunu anlatır. Japonya dönüşü bir süreliğine Kalıforniya Üniversitesi'ne devam etti. O dönemde sosyalizmi benimsedi. Bu arada bir gazeteci olarak sivrildi, Rus-Japon savaşına muhabir olarak gönderildi. Dilenci kılığına girerek Londra'nın yoksul semtlerindeki sefaleti ve hayatın güçlüğünü gördü. Kendi isteğiyle atıldığı bu serüvenin sonunda The People of the Pit *adlı kitabı yazdı. Tüm dillere çevrilen kitapları büyük servet kazanmasını sağladı ve çocukluğunda yaşadığı yokluk yıllarını telafi etti. 1900 yılında, otuz bin dolar harcayarak* The Snark *adlı görkemli geminin içini yeniden inşa ettirdi.*
Çok sayıdaki eserleri arasında, gördüğü düşlerde tarihöncesinde yaşamış olduğu hayatlarından birinde kaçırdığı fırsatları yaşama olanağını elde eden bir adamın öyküsünü anlatan Adem'den Önce'*nin altını çizmek gerekir. Alaska'da geçen, özyaşamsal nitelikteki* Burning Daylight *ve* Martin Eden *kuşkusuz gözde fazla büyütülmüş eserlerdir. En tanınmış kurgusal yapıtı* Vahşetin Çağrısı'*nın kahramanı, Kuzey Kutbu düzlüklerinde kurda dönüşen Buck adlı köpektir.*
Bu kitap için yazarın yeteneğini ve yapıtlarındaki çeşitliliği kanıtlayan beş öykü seçtik. Okuyucu, Mapuhi'nin Evi'*nin ancak sonlarına doğru*

gerçek kahramanın kim olduğunu fark eder. Hayatın Kanunu *herkes tarafından doğallıkla ve saflıkla kabul edilen acımasız bir kaderi ortaya koyar.* Yüz Karası *işkence tehdidine maruz kalmış bir adamın korkunç bir oyun sonucunda kurtuluşunu anlatır.* Midas'ın Müritleri *anarşistlerden oluşan bir örgütün acımasız işleyişinin ayrıntılarını verir.* Gölge ve Parıltı, *görünmez olabilme gibi yazın sanatının eski motiflerinden birine yenilik ve zenginlik kazandırır.*

Jack London'ın dünyasında birbirine karşıt iki öğreti buluşmuş ve kaynaşmıştır: Yaşam mücadelesinde en güçlü olanın ayakta kalacağını savunan Darwin'in öğretisi ve sonsuz insan sevgisi.

Jack London'ın ve bir bakıma onun çok yönlü çalışmalarını devam ettiren ve yücelten Hemingway'in eserleri arasında iki büyük gölge dolaşır: Kipling ve Nietzsche'nin gölgeleri. Ancak bir ayrımı unutmamak gerekir. Kipling savaşı bir zorunluluk olarak görmüş ve hiçbir zaman yenginin şarkısını söylememiştir, o, savaş disiplinini ve yenginin ardından gelen barışı savunmuştur. Versailles Sarayı'nda Alman İmparatorluğu'nun ilan edilmesine tanık olan Nietzsche bütün imparatorlukların saçmalıktan başka bir şey olmadığını ve Bismark'ın bu saçmalıklar dizisine bir tanesini daha eklediğini yazar. Edilgen adamlar olan Kipling ve Nietzsche kaderin kendilerinden esirgediği eylem ve tehlikeye özlem duymuşlardır. Serüven adamları olan London ve Hemingway ise serüvene daha bir bağlanmışlardır. Öyle ki, bu bağlılığı şiddete ve

hatta zorbalığa tapınmaya kadar götürmüşlerdir. Zamanında böylesi bir tapınmayla Kipling ve Nietzsche de suçlanmışlardı. Belloc'un yazılı saldırısını ve Bernard Shaw'un "zorbalar için İncil *yazmakla" suçlanan Nietzsche'yi savunmak zorunda kaldığını anımsayalım. Her ikisi de –London ve Hemingway– şiddete karşı geliştirdikleri aşırı tutkudan pişmanlık duydular. Şöhret, tehlike ve altından bıkan her iki yazarın da intiharı sığınak olarak görmesi rastlantı değildir.*

London'ın özelliği, mesleğine hâkim usta bir gazeteci olması, Hemingway'inki ise belirli yazın kuramlarını benimseyen ve bunlar üzerinde uzun uzadıya tartışan bir edebiyatçı olmasıydı. Yaşlı Adam ve Deniz'*in yazarının,* Deniz Kurdu'*nun yazarı hakkındaki düşüncelerinin Fransa ortamında neler olabileceğini bilemesek de, iki yazar birbirine benzer. Sansürdeki dengesizliklerin iki yazar arasındaki ayrımları ortaya koyup ortak noktaları göz ardı ettiğini düşünmek mümkün.*

Jack London tensel ve tinsel yaşamı son damlasına kadar tüketerek kırk yaşında öldü. Bu yaşamlardan hiçbiri ona tam anlamıyla doygunluk sağlamadı ve ölümde hiç'in karanlık görkemini aradı.

Jorge Luis Borges

Mapuhi'nin Evi

Aorai görünümünün hantallığına rağmen, hafif rüzgârda kolayca manevra yapabiliyordu ve kaptanı, kıyıda çatlayan büyük dalgalara kapılmadan demir atmayı başardı. Yirmi mil uzunluğunda, yüz yarda genişliğinde, deniz seviyesinden bir metre kadar yukarıda, dar bir mercan kumsalından oluşan Hikueru mercanadası karşıda uzanıyordu. Cam saydamlığındaki büyük lagünün dibinde yığınla inci midyesi vardı ve uskunanın güvertesinden mercanadanın ince halkası tarafındaki dalgıçlar iş başında görülebiliyordu. Ancak lagüne ticaret uskunaları bile giremiyordu. Rüzgârın uygun olduğu zamanlarda küçük tekneler dolambaçlı ve sığ kanaldan güçbela geçebiliyordu ama uskunalar açıkta demirliyor, kıyıya küçük filikalarını gönderiyorlardı.

Aorai'den bir filika denize ustalıkla indirildi, üzerlerinde yalnızca kızıl birer peştamal olan

yarım düzine kadar esmer gemici filikaya atladı ve küreklere asıldı. Filikanın kıçaltında, dümen boyanasını tutan ve tropik beyaz giysisinden Avrupalı olduğu anlaşılan genç bir adam duruyordu. Aslında tam da Avrupalı sayılmazdı. Altın sarısı Polinezya ırkı güneş yanığı beyaz teninde kendini açıkça belli ediyor, ışıldayan gözlerinin maviliklerine pırıltı ve ışıklar yayıyordu. Raoul'du adı, *Aorai* benzeri yarım düzine ticaret uskunasının sahibi ve işletmecisi zengin melez Marie Raoul'un en küçük oğlu Alexandré Raoul. Filika girişin hemen dışındaki anafordan, kaynayan akıntının ağzından ine çıka lagünün cam saydamlığındaki sularına ulaşmayı başardı. Genç Raoul filikadan beyaz kumsala atladı ve uzun boylu bir yerliyle el sıkıştı. Yerlinin göğsü ve omuzları muhteşemdi, ancak zamanla ağarmış birkaç santimlik bir kemiğin göründüğü kesik sağ kolundan eskiden bir köpekbalığıyla boğuştuğu anlaşılıyordu. Bu olaydan sonra dalgıçlık günleri geride kalmış, küçük hesaplar peşinde koşan bir dalavereci, bir dalkavuk olup çıkmıştı.
"Duydun mu Alec?" diye söze başladı. "Mapuhi bir inci buldu – hem de ne inci. Böyle bir şey ne Hikueru'da ne bütün Paumotus'ta ne de dünyada bulundu. İnciyi ondan satın al. Şimdi onda. Ha, unutma, bunu ilk sana söyledim. Aptalın tekidir, inciyi ucuza kapatabilirsin. Biraz tütünün var mı?"
Raoul kumsalın yukarısına, bir pandanus ağacının altındaki derme çatma kulübeye yöneldi. Annesine ait geminin alım satım işlerinden sorum-

luydu, işiyse bütün Paumotus'taki hindistancevizi içi, deniz kabuğu, inci gibi değerli malları arayıp bulmaktı.
Alım satım işlerinde yeniydi, bu daha ikinci büyük çaplı yolculuğuydu ve incilere paha biçme konusunda pek deneyimi olmadığından içten içe kaygılanıyordu. Fakat Mapuhi inciyi ona gösterdiğinde duyduğu hayranlığı bastırmayı ve ilgisiz, işbilir bir ifade takınmayı başardı. Çünkü inciyi görünce neye uğradığını şaşırmıştı. Bir güvercin yumurtası kadar büyüktü, kusursuz bir yuvarlaklıktaydı ve çevresine binbir çeşit renkte yanardöner ışıklar saçıyordu. Sanki canlıydı. Daha önce hiç böyle bir şey görmemişti. Mapuhi inciyi avcunun içine bırakınca, ağırlığı onu şaşırttı. Anlaşılan iyi bir inciydi. Bir cep büyüteciyle yakından inceledi. En ufak bir kusur, en ince bir çizik yoktu üzerinde. Bu kusursuzluk avcunun içinden havaya karışıp yok olacakmış gibi geldi ona. Gölgede yumuşak bir ışıltısı vardı, yeniay gibi parlıyordu. Öylesine yarı saydam bir beyazlıktaydı ki, onu su dolu bir bardağın içine attığında bulmakta güçlük çekti. Suyun dibine hızla inişinden ağırlığının yerinde olduğunu anladı.
"Eee, ne istiyorsun bunun için?" diye sordu, kusursuz bir ilgisizlik ifadesi takınarak.
"Şey istiyorum – " diye başladı Mapuhi, siyah yüzünün ardında iki kadınla bir kızın siyah başları onun istediklerini onaylarcasına sallandı. Başları öne uzanmıştı, bastırılmış bir coşkuyla canlanmışlardı sanki ve gözleri hırsla parlıyordu.

"Bir ev istiyorum," diye devam etti Mapuhi. "Çinko damı olmalı, bir de sekizgen sarkaçlı bir saat. Ev altı kulaç uzunluğunda olmalı ve etrafında bir verandası bulunmalı. Ortada büyük bir oda, onun ortasında yuvarlak bir masa, duvarda da sekizgen sarkaçlı bir saat olmalı. Büyük odanın iki ucunda, ikişerden dört yatak odası yer almalı. Her yatak odasında bir demir karyola, iki sandalye ve bir lavabo olmalı. Evin arka tarafında da tenceresi, tavası, ocağıyla tam tekmil bir mutfak. Evi benim adamda, Fakarava'da yaptırmalısın."

"Hepsi bu mu?" diye sordu Raoul, kulaklarına inanamıyordu.

"Dikiş makinası da olmalı," dedi Mapuhi'nin karısı Tefara.

"Sekizgen sarkaçlı saati unutmayın," dedi Mapuhi'nin annesi Nauri.

"Evet, hepsi bu," dedi Mapuhi.

Genç Baoul güldü. Uzun uzun, katıla katıla güldü. Gülerken bir yandan da kafasında gizlice hesaplar yapıyordu. Şimdiye dek hiç ev yaptırmamıştı ve bu konuda fazla bir fikri yoktu. Gülerken, malzeme almak için Tahiti'ye gidip gelmenin, malzemenin, tekrar Fakarava'ya dönüşün, malzemeyi adaya taşıtmanın ve evi inşa ettirmenin maliyetini hesapladı kafasında. Fiyatlardaki oynama payı da hesaba katılırsa dört bin Fransız dolarını buluyordu – dört bin Fransız doları yirmi bin franka eşdeğerdi. İmkânsız bir şeydi. Böyle bir incinin değerini nasıl bilebilirdi ki? Yirmi bin frank çok paraydı – hele bu para annesinin parasıysa.

"Mapuhi," dedi, "sen aptalın tekisin! Para cinsinden bir bedel istesene."
Ama Mapuhi kafasını salladı, kendisininkiyle birlikte arkasındaki üç kafa da sallandı.
"Evi istiyorum," dedi. "Altı kulaç uzunluğunda, etrafında da bir veranda – "
"Tamam, tamam," diye sözünü kesti Raoul. "Evin hakkında her şeyi biliyorum, ama olmaz. Sana bin Şili doları veririm."
Dört kafa birden olmaz dercesine sallandı.
"Ayrıca yüz Şili doları daha veririm."
"Ben ev istiyorum," diye başladı Mapuhi.
"Evi ne yapacaksın?" diye sordu Raoul. "Çıkan ilk kasırgada ev denize süpürülür gider. Bunu bilmen gerekir. Kaptan Raffy hemen şimdi bir kasırga çıkabileceğini söyledi."
"Fakarava'da çıkmaz," dedi Mapuhi. "Orada arazi daha yüksek. Bu adada, evet, çıkar. Bir kasırga Hikueru'yu yerle bir edebilir. Ben evimi Fakarava'ya yaptıracağım. Altı kulaç uzunluğunda, etrafında da bir veranda – "
Raoul ev masalını yeniden dinlemek zorunda kaldı. Mapuhi'nin kafasından ev saplantısını silip atmak için birkaç saat dil döktü; ama annesi, karısı ve kızı Ngakura ev konusundaki ısrarında Mapuhi'ye destek oldular. Raoul onun istediği evin ayrıntılarını yirminci kez dinlerken kapı aralığından, uskunasının ikinci filikasının da kıyıya yaklaştığını gördü. Gemiciler aceleleri olduğunu ilan edercesine kollarını küreklere dayadılar. *Aorai*'nin ikinci kaptanı kıyıya atladı, tek kollu yerliyle bir şeyler konuşup hızla Raoul'a

doğru yürüdü. Ani bir rüzgârın sürüklediği bulutlar güneşi kapattı, ortalık birdenbire karardı. Raoul yaklaşan fırtınanın lagünün üzerinde bir araya topladığı uğursuz bulutları görebiliyordu.
"Kaptan Raffy buradan bir an önce uzaklaşmanız gerektiğini söylüyor," diyerek söze başladı ikinci kaptan. "Eğer istiridye kabuğu varsa da sonra toplamayı göze almalıyız, diyor. Barometre yirmi-dokuz-yetmişe düştü."
Fırtına tepedeki pandanus ağacını salladı, biraz ötedeki palmiyelerin arasına daldı ve yarım düzine büyük, olgun hindistancevizini büyük bir gürültüyle yere savurdu. Derken ta uzaklardan, bir kasırganın kükremesiyle ilerleyen ve lagünün sularını dalga dalga karıştıran bir yağmur bastırdı. Raoul ayağa kalktığında ilk yağmur damlaları sert pıtırtılarla yaprakların üstüne düşmeye başlamıştı bile.
"Bin Şili doları, Mapuhi, peşin," dedi. "İki yüz Şili dolarını da daha sonra veririm."
"Ev istiyorum ben – " diye başladı diğeri.
"Mapuhi!" Raoul sesini duyurabilmek için bağırdı. "Sen aptalın tekisin!"
Evden dışarı fırladı ve ikinci kaptanla birlikte sendeleyerek kumsaldan aşağıya, filikaya doğru yürüdü. Filikayı göremiyorlardı. Tropik yağmur etraflarına bir duvar örmüştü sanki. Yalnızca ayaklarının altındaki kumu ve lagünün kumsalını kapıp ısıran inatçı küçük dalgaları görebiliyorlardı. Fırtınanın ortasında biri belirdi. Huru-Huru'ydu bu, tek kollu adam.
"İnciyi aldın mı?" diye bağırdı Raoul'un kulağına.

“Mapuhi aptalın teki!” diye haykırdı Raoul. Sonra üzerlerine hücum eden yağmurda birbirlerini kaybettiler.

Yarım saat sonra, mercanadanın deniz tarafından bakan Huru-Huru, iki filikanın da güverteye çekildiğini ve *Aorai*'nin burnunun açık denize yöneldiğini gördü. Onun hemen yanında, fırtınanın kanatlandırdığı bir başka uskunanın kıyıya yaklaştığını ve filikasını suya indirdiğini gördü. Onu tanıyordu. Bu, yarı melez tüccar Toriki'nin *Orohena*'sıydı. Toriki alım satım işleriyle kendi ilgileniyordu ve şüphesiz filikanın kıçaltında duran da kendisiydi. Huru-Huru kıkır kıkır güldü. Mapuhi'nin geçen yıl aldığı mallar nedeniyle Toriki'ye borcu olduğunu biliyordu.

Fırtına dinmişti. Yakıcı güneş çıkmış, lagün yine ayna gibi olmuştu. Hava vıcık vıcıktı, ağırlığı sanki insanın ciğerlerine çöküyor, soluk almayı güçleştiriyordu.

“Haberin var mı, Toriki?” diye sordu Huru-Huru. “Mapuhi bir inci buldu. Ne Hikueru'da ne Paumotus'ta ne de bütün dünyada böyle bir inci vardır. Mapuhi aptaldır. Hem sana borcu var. Ha, unutma, bunu ilk sana söyledim. Biraz tütünün var mı?”

Toriki Mapuhi'nin saz kulübesine gitti. Buyurgan biriydi ama bayağı da aptaldı. Harika inciye kısa bir an için kayıtsızca baktı ve cebine atıverdi.

“Şanslısın,” dedi. “Güzel bir inci. Sana biraz kredi açacağım.”

“Ben bir ev istiyorum,” diye başladı Mapuhi, tedirgin bir şekilde. “Altı kulaç uzunluğunda – ”

Tüccarın verdiği karşılık "Altı kulaç ebeninki!" oldu. "Sen evi değil borçlarını düşün. Bana bin iki yüz Şili doları borcun vardı. Neyse, artık borcun falan yok. Ödeştik. Ayrıca sana iki yüz Şili doları da kredi açacağım. Tahiti'ye gittiğimde inciyi iyi bir fiyata satabilirsem sana bir yüzlük kredi daha açarım – ne etti? Tam üç yüz. Ama dediğim gibi, inciyi iyi bir fiyata satabilirsem. Kim bilir, bakarsın zarar ederim."
Mapuhi üzüntüyle kollarını kavuşturarak başı önünde oturdu. İncisini kaptırmıştı. Ev sahibi olacağı yerde ancak borcunu ödeyebilmişti. İncinin karşılığında aldığı bir şey yoktu.
"Sen bir aptalsın," dedi Tefara.
"Sen bir aptalsın," dedi annesi Nauri. "İnciyi eline almasına neden izin verdin?"
"Ne yapabilirdim ki?" diye karşılık verdi Mapuhi. "Ona borcum vardı. Bende inci olduğunu biliyordu. Görmek istediğini söyledi, sen de duydun. Ona bir şey söylememiştim. Ama biliyordu. Bir başkası söylemiştir. Hem ona borcum vardı."
"Mapuhi aptalın teki," diye taklit etti Ngakura. Kız on iki yaşındaydı ve bu davranışını saflığına vermek gerekirdi. Mapuhi kızın kulağına okkah bir tokat indirerek hıncını aldı, Tefara'yla Nauri bir ağlamadır tutturdular ve kadınlarda mutat olduğu üzere, sersemliğini yüzüne vurmaktan geri durmadılar.
Kumsalda etrafı gözleyen Huru-Huru tanıdık bir uskunanın girişe yakın bir yerde demirleyip filikasını suya indirdiğini gördü. Bu, *Hira*'ydı;

ismi tam oturmuştu çünkü en büyük inci tüccarı Alman Yahudisi Levy'nin gemisiydi; herkesin bildiği gibi Hira, Tahitililer arasında balıkçıların ve hırsızların tanrısı diye tanınırdı.
İri yarı, yüz hatları çarpık birisi olan Levy kumsala ayak basar basmaz Huru-Huru lafı yetiştirdi: "Haberin var mı? Mapuhi bir inci buldu. Böyle bir incinin ne Hikueru'da ne Paumotus'ta ne de bütün dünyada eşi benzeri var. Mapuhi aptalın teki. İnciyi bin dört yüz Şili dolarına Toriki'ye sattı – kendi kulaklarımla duydum. Toriki de aptallıkta Mapuhi'den aşağı kalmaz. İnciyi çok ucuza kapatabilirsin. Unutma, ilk sana söyledim. Biraz tütünün var mı?"
"Toriki nerede?"
"Kaptan Lynch'in evinde, apsent içiyor. Bir saattir orada."
Levy ve Toriki apsent içip inci pazarlığı ederlerken, Huru-Huru incinin yirmi beş bin frank gibi akıllara durgunluk veren bir fiyata el değiştirdiğini duydu.
İşte tam bu sırada, sahile yaklaşan *Orohena* ve *Hira* toplarını ateşlemeye ve çıldırmışçasına işaret üstüne işaret göndermeye başladılar. Üç adam dışarı çıkınca, iki uskunanın aceleyle hareket ettiğini, ağaran suda onları uzaklara sürükleyen fırtınanın gazabından kurtulmak için mayistra ve kotra flok yelkenlerini indirerek denize açıldığını gördüler. Derken yağmur bastırdı ve göz gözü görmez oldu.
"Fırtına durulunca geri gelirler," dedi Toriki. "Buradan gitsek iyi olur."

"Sanırım barometre biraz daha düşmüş," dedi Kaptan Lynch.

Sakalı ağarmış, denize açılamayacak kadar yaşlı bir kaptandı ve astımıyla baş edip yaşayabileceği tek yerin Hikueru olduğunu söylemişlerdi. Barometreye bakmak için içeri girdi.

"Aman Tanrım!" diye bağırdığını duyan adamlar içeri seğirttiler ve yirmi-dokuz-yirmiyi gösteren kadrana baktılar.

Yeniden dışarı çıkıp, endişeyle denize ve gökyüzüne bakındılar. Fırtına dinmişti ama gökyüzü hâlâ kapalıydı. Bütün yelkenleri açık iki uskunanın, peşlerine takılan bir üçüncüyle birlikte geri döndüğünü gördüler. Fırtınanın aniden yön değiştirmesiyle yelken iskotalarını gevşetmek zorunda kaldılar, beş dakika sonra ters yönden gelen bir başka rüzgâr üç uskunayı da faça etmeye zorladı, kıyıdakiler sarsıntıdan seren halatlarının gevşeyip çözüldüğünü görebiliyorlardı. Çatlayan dalgaların sesi yüksek, uğultulu ve ürkütücüydü, ardından ortalığı dev dalgalar kapladı. Tam önlerinde, kararan günü aydınlatan korkunç bir şimşek çaktı ve azgın gök gürültüsü her tarafı sarstı.

Toriki ve Levy filikalarına yetişmek için koşmaya başladılar, Levy'nin koşuşturması ürkmüş bir suaygırının hantal yürüyüşüne benziyordu. Filikaları girişin ağzına vardığında, yanlarından *Aorai*'nin kumsala yanaşan filikası geçti. Raoul filikanın kıçaltına oturmuş, kürekçilere acele etmelerini söylüyordu. İncinin görüntüsünü bir türlü aklından çıkaramadığı için, Mapuhi'nin ev önerisini kabul etmek üzere geri dönüyordu.

Gök gürültüsü ve fırtına o kadar yoğundu ki, Raoul kumsala ayak bastığında göz gözü görmüyordu; Huru-Huru'yla çarpıştı.
"Artık çok geç," diye bağırdı Huru-Huru. "Mapuhi inciyi bin dört yüz Şili dolarına Toriki'ye sattı, Toriki de yirmi beş bin franka Levy'ye sattı. Levy inciyi Fransa'da yüz bin franka satar artık. Biraz tütünün var mı?"
Raoul rahatladı. İnci hakkındaki endişeleri sona ermişti. İnciyi elde edememiş olsa da, kaygılanmasına gerek kalmamıştı artık. Ama Huru-Huru'nun söylediklerine inanmıyordu. Mapuhi inciyi bin dört yüz Şili dolarma satmış olabilirdi, ne var ki inciden anlayan Levy'nin yirmi beş bin frank ödemesi hiç de inandırıcı değildi. Raoul konuyu Kaptan Lynch'le görüşmeye karar verdi ama yaşlı denizcinin evine varınca, onu faltaşı gibi açılmış gözlerle barometreye bakarken buldu.
Kaptan Lynch gözlüklerini silip alete tekrar bakarken sordu: "Kaçı gösteriyor?"
"Yirmi-dokuz-on," dedi Raoul. "Daha önce hiç bu kadar düştüğünü görmemiştim."
"Ben de görmedim," diye homurdandı kaptan. "Ta çocukluğumdan beri, elli senedir denizlerdeyim, bu kadar düştüğünü ben de hiç görmemiştim. Dinle!"
Bir an dikkat kesildiler, dalgalar gümbürdeyerek patlıyor, evi sarsıyordu. Sonra dışarı çıktılar. Fırtına dinmişti. Bir mil açıkta duran *Aorai*'nin artık yatıştığını, kuzeydoğu yönünde birbiri ardına mercan kumsala atılan dev dalgaların ara-

sında alçalıp yükseldiğini gördüler. Filikadaki denizcilerden biri geçidin ağzını göstererek başını salladı. Raoul o tarafa bakınca beyaz köpük ve dalgalardan oluşan bir karmaşa gördü.

"Sanırım bu akşam sizinle kalacağım, kaptan," dedi, sonra denizciye dönerek filikayı karaya çekmesini, kendisi ve arkadaşları için bir sığınak bulmasını söyledi.

Barometreye bir kez daha bakmak için içeri girmiş olan Kaptan Lynch, elinde bir sandalyeyle döndü ve durumu bildirdi, "Tam yirmi-dokuz". Oturup denizin dehşet manzarasını seyretmeye koyuldu. Derken güneş çıktı, güneşin çıkmasıyla hava daha da bunaltıcı bir hale büründü, ortalığa tam bir ölüm sessizliği çöktü. Dalgalar giderek yükseliyordu.

"Kafamı kurcalayan şey bu dalgaların nereden kaynaklandığı," diye huysuzca mırıldandı Raoul. "Rüzgâr desen yok, ama... hey, şuna bakın!"

Millerce uzunlukta, on binlerce ton ağırlığında bir dalga narin mercanadayı bir deprem gibi sarstı. Kaptan Lynch afallamıştı.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı, sandalyesinde biraz doğrularak, sonra yeniden oturdu.

"Ama rüzgâr yok," diye üsteledi Raoul. "Rüzgâr da olsa tamam, anlayabilirim."

"Meraklanma, fazla sürmez, rüzgâr da çıkar," diyerek iç karartıcı bir yanıt verdi kaptan.

İki adam sessizce oturdular. Tenlerindeki binlerce küçük ter damlası birleşip küçük dereler oluşturuyor, bedenlerini su içinde bırakarak yere dökülüyordu. Nefes almakta zorlanıyor, çırpınıp

duruyorlardı, özellikle de yaşlı adamın yüzünden ıztırap okunuyordu. Bir dalga kumsala yaklaştı, hindistancevizi ağaçlarını yaladı ve iki adamın ayaklarının hemen dibinde kayboldu.
"Su seviyesi üst sınırı çoktan aştı," dedi Kaptan Lynch; "tam on bir yıldır buradayım, ilk kez böyle bir şey görüyorum." Saatine baktı. "Saat üç."
Bir adamla bir kadın peşlerinde küçük çocuklar ve köpeklerden oluşan bir kafileyle tedirgin bir halde yoldan geçtiler. Evi geçince durdular ve uzun bir tereddütten sonra kuma çöküverdiler. Birkaç dakika sonra karşı yönden başka bir aile sökün edip geldi, kadınlar ve erkekler sırtlarında bir sürü özel eşya taşıyorlardı. Çok geçmeden kaptanın evinin etrafı her yaş ve cinsiyetten yüzlerce kişiyle doldu. Kaptan, yeni gelenler arasından kucağı bebekli bir kadını yanına çağırıp bir şeyler sordu, kadın da evinin daha biraz önce lagüne uçtuğunu söyledi.
Burası çevredeki en yüksek noktaydı ve birçok yerde kocaman dalgalar mercanadanın ince halkasında büyücek gedikler açıp lagünün içine sızmaya başlamıştı bile. Mercanada halkası aşağı yukarı yirmi mil boyunca uzanıyor, ancak genişliği hiçbir yerde altı kulacı geçmiyordu. Tam dalış mevsimiydi, çevredeki adalardan, hatta ta Tahiti'den yerliler gelmiş burada toplanmışlardı.
"Burada bin iki yüz erkek, kadın ve çocuk var," dedi Kaptan Lynch. "Kim bilir bunların kaçı yarına sağ çıkar?"
"İyi de niye rüzgâr esmiyor? – Benim bilmek istediğim bu," diye üsteledi Raoul.

"Merak etme, genç adam, merak etme; çok geçmeden belanı bulacaksın zaten."
Daha Kaptan Lynch konuşmasını bitirmeden büyük bir su kütlesi mercanadaya çarptı. Deniz suyu sandalyelerinin altında beş-on santimetre kadar yükselerek çalkalandı. Kadınlardan korku dolu feryatlar yükseldi. Sımsıkı birbirine kenetledikleri elleriyle çocuklar, dev dalgalara bakıp acı acı ağlamaya başladılar. Suyun içinde huzursuzca debelenen tavuklar ve kediler ürküp, ortak bir karar almışçasına kaptanın evinin çatısına sığındılar. Yeni doğmuş köpek yavrularıyla dolu bir sepet taşıyan Paumotuslu bir yerli, yanı başındaki hindistancevizi ağacına tırmandı ve sepeti yedi-sekiz metre yükseklikte ağaca sıkıca bağladı. Anne köpek aşağıda suyun içinde ağlamaklı ulumalarla yavrularını aramaya başladı. Güneş hâlâ pırıl pırıl parlıyor, ölüm sessizliği sürüyordu. Oturmuşlar, dalgaları ve *Aorai*'nin suyun içinde çılgınca çırpınışını seyrediyorlardı. Kaptan Lynch içerilere kadar uzanan büyük su dağlarına bakıyordu, bir süre sonra artık bakamaz oldu. Manzarayı görmemek için elleriyle yüzünü kapadı, sonra da eve girdi.
Dönünce "yirmi-sekiz-altmış," dedi usulca.
Kucağında bir halat yumağı vardı. Halatı iki kulaç uzunluğunda parçalara bölerek kesti, birini Raoul'a verdi, diğerini kendisine ayırdı, geri kalanları da bir ağaç seçip tırmanmalarını öğütlediği kadınlara dağıttı.
Kuzeydoğudan tatlı bir rüzgâr esmeye başladı, yanaklarını okşayan esinti Raoul'u biraz neşe-

lendirmiş gibiydi. *Aorai*'nin yelkenlerini rüzgâra göre ayarlayıp kıyıdan uzaklaşmaya başladığını görebiliyordu, gemide olmadığı için pişmanlık duydu. Uskunası nasıl olsa giderdi buralardan, oysa mercanada... Kumsalda patlayan büyük bir dalgayla ayakları neredeyse yerden kesilince kendine hemen bir ağaç seçti. Sonra aklına barometre geldi, gerisingeri eve koştu. Kaptan Lynch de aynı niyetle oradaydı, birlikte içeri girdiler.
"Yirmi-sekiz-yirmi," dedi yaşlı denizci. "Burası tam bir cehenneme dönecek... O da neydi öyle?"
Sanki havada bir şeyler koşuşturuyordu. Ev titreşip sallandı, güçlü bir sesin gümbürdediğini duydular. Pencereler takırdadı. Kırılan iki camdan içeri giren rüzgâr iki adama çarpıp onları sendeletti. Karşı kapı büyük bir gürültüyle kapanınca, sürgüsü paramparça oldu. Beyaz kapı tokmağı yere düştü ve tuzla buz oldu. Odanın duvarları aniden şişen bir balon gibi bel vermeye başladı. Sonra dalgaların evin duvarlarına çarpmasıyla silah sesini andıran bir gürültü duyuldu. Kaptan Lynch saatine baktı. Dördü gösteriyordu. Üstüne yelken bezinden bir palto geçirdi, barometreyi kancasından çıkarıp geniş ceplerinden birine yerleştirdi. Koca bir dalga eve yeniden büyük bir gümbürtüyle bindirdi, derme çatma ev yan yattı, temeli kaydı ve zemini on derecelik bir açıyla çöktü.
İlk olarak Raoul dışarı çıktı. Fırtına onu yakaladığı gibi uzağa fırlattı. Raoul, rüzgârın yön değiştirip doğudan esmeye başladığını fark etti. Kendini can havliyle kuma attı ve yere tutunmaya

çalıştı. Bir saman çöpü gibi savrulan Kaptan Lynch onun üstüne düştü. *Aorai*'nin iki gemicisi tutundukları hindistancevizi ağacını bırakmışlar, rüzgâra direnmeye çalışarak ve attıkları her adım için mücadele ederek onların yardımına gelmişlerdi.
Yaşlı adamın eklemleri kaskatıydı ve bir yere tırmanacak halde değildi. Gemiciler halatın uçlarını birbirine bağlayarak onu bir ağaca çıkarmaya çalıştılar. Sonunda, metre metre ilerleyerek onu ağacın yerden on beş metre yükseklikteki tepesine çıkarmayı başardılar. Raoul elindeki halatı yandaki ağacın gövdesine doladı ve izlemeye devam etti. Rüzgâr korkunçtu. Bu kadar sert esebileceğini hayal bile etmemişti. Mercanadaya vuran bir dalga lagünde kaybolmadan önce onu yarı beline kadar ıslattı. Güneş kaybolmuş, ortalığı kurşuni bir alacakaranlık kaplamıştı. Havada savrulan birkaç yağmur damlası düştü üzerine. Yağmur darbeleri saçma tanelerini andırıyordu. Tuzlu dalganın serpintisi bir tokat gibi suratında patladı. Bir adamın yumruğu gibiydi sanki. Yanakları acıdan kızardı, yaşaran gözlerinden istemdışı yaşlar boşandı. Yüzlerce yerli ağaçlara tırmanmıştı, tepelerde dizilmiş insan salkımlarını görünce içinden gülmek geldi. Sonra –ne de olsa Tahiti'de doğmuştu– tıpkı bir yerli gibi iki büklüm ağaca tutundu, ayak tabanlarını ağacın çıkıntılı yüzeyine dayayarak tırmanmaya başladı. Ağacın tepesinde iki kadın, iki çocuk ve bir adam vardı. Küçük bir kız kucağındaki kediye sımsıkı sarılmıştı.

Kartal yuvasını andıran ağacın tepesinden Kaptan Lynch'e el salladı, cesur reis de ona karşılık verdi. Gökyüzü Raoul'u dehşete düşürüyordu. O kadar yakınına gelmişti ki – tam kafasının üzerindeydi sanki; gök artık kurşuni değil, simsiyahtı. Yerde birçok insan toplanmıştı, ağaçların gövdelerine tutunuyorlardı hâlâ. Bu insan öbeklerinin bir kısmı dua ediyor, bir kısmı da bir Mormon misyonerinin vaazını dinliyordu. Bir cırcırböceğinin zayıf vızıltısı gibi yalnızca bir an duyulan tuhaf, ritmik bir ses geldi kulağma, ama bu ses ona ne cenneti ne de ulvi bir müziği çağrıştırdı. Etrafına bakınca başka bir ağacın dibinde, birbirlerine iplerle tutunmuş kalabalık bir insan topluluğu gördü. Yüzleri dalgalanıyor, dudakları uyum içinde kıpırdıyordu. Sesleri ona kadar ulaşmasa da, ilahi söylediklerini anladı. Rüzgâr daha da sert esmeye başladı. Rüzgârın şiddetini aklını kullanarak hesaplayamazdı, çünkü bütün ömrü boyunca böyle şiddetlisini görmemişti ama yine de, rüzgârın giderek hızlandığını çıkartabiliyordu. Fırtına yakınlardaki bir ağacı kökünden söküp üstündeki insan yığınını yere fırlattı. İnce kum şeridinde patlayan bir dalga hepsini aldı götürdü. Her şey çok çabuk olup bitiyordu. Lagünün çalkalanan beyazlığında esmer bir omuz ve siyah bir kafa belirdi. Bir an sonra o da yok oldu. Diğer ağaçlar da köklerinden sökülüyor, yerde kibrit çöpleri gibi üst üste yığılıyorlardı. Rüzgârın gücü karşısında şaşırıp kalmıştı Raoul. Üzerinde durduğu ağaç çok tehlikeli bir şekilde sallanıp duruyordu;

kadınlardan biri ağlıyor, kucağındaki kedisine sarılmayı sürdüren küçük kızı tutuyordu.
Diğer çocuğu tutan adam Raoul'un koluna dokundu ve eliyle bir yeri gösterdi. O noktaya bakınca, bir sarhoş gibi yalpalayan Mormon kilisesinin otuz kırk metre uzağa savrulduğunu gördü. Temelinden sökülmüştü, rüzgârın ve dalgaların önünde lagüne doğru sürükleniyordu. Korkunç bir su duvarı kiliseyi yarı yolda yakalayıp havaya kaldırdı ve yarım düzine kadar hindistancevizi ağacına doğru savurdu. Ağaçlardaki insan öbekleri olgunlaşmış hindistancevizleri gibi yere düştü. Geri çekilen dalga hepsini karaya sürükledi; bazıları hareketsiz yatıyor, bazıları da kıvranıp duruyordu. Bu manzara karıncaları anımsattı ona. Sarsılmamıştı. Korkunun ötesine geçmişti artık. Sonra arkadan gelen dalganın kumsaldaki insan kalıntılarını toplayıp götürdüğünü fark etti. O güne kadar gördüklerinden daha büyük bir dalga kiliseyi kaptığı gibi lagüne fırlattı. Suyun üzerinde sürüklenerek rüzgâr yönünde gözden kaybolan kilise ona Nuh'un gemisini anımsattı.
Kaptan Lynch'in evinin bulunduğu tarafa bakınca gözlerine inanamadı, ev gitmişti. Her şey gerçekten de hızla olup bitiyordu. Ağaçlara tutunmakta olan insanların çoğunun yere düşmüş olduğunu gördü. Rüzgâr yeniden şiddetlenmişti. Kendi ağacından belliydi. Artık ne sallanıyor, ne öne ne de arkaya eğiliyordu. Rüzgârın verdiği sabit bir açıda olduğu yerde titreşiyordu. Ama titreşim mide bulandırıcıydı. Bir ses çatalının

ya da bir ağız tamburasının dilinin titreşimini andırıyordu. Titreşimi dayanılmaz kılan hızıydı. Ağaç, kökleri yeri sıkıca kavrasa da, bu zorlamaya daha fazla dayanamazdı. Eninde sonunda bir yerinden kırılacaktı.

İşte şuradaki de gitmişti. Nasıl gittiğini görmemişti ama gövdesinin ortasından kırılan ağacın geri kalanı öylece duruyordu. İnsan gözüyle görmedikçe ne olup bittiğini anlayamıyordu. Kırılan ağaçların çatırtıları ve umutsuz insan haykırışları o kudretli sesler yığını içinde kaybolup gidiyordu. Benzer bir şey olduğu sırada Kaptan Lynch'ten tarafa bakıyordu. Ağacın gövdesinin ortadan yarıldığını ve sessizce parçalandığını gördü. Ağacın tepesi, *Aorai*'nin dallara tutunan üç gemicisi ve yaşlı kaptanla birlikte lagünün üzerinden uçtu, yere çakılmayıp havada bir saman çöpü gibi süzüldü. Raoul, onun suya düşmeden önce birkaç yüz metre uçuşunu izledi. Gözlerini kıstı, Kaptan Lynch'in kendisine el salladığını gördüğünden emindi.

Raoul, beklemenin sırası değil, diye düşündü. Yerlinin omzuna dokundu ve el kol hareketleriyle aşağı inmeleri gerektiğini anlatmaya çalıştı. Adam razıydı ancak karıları korkudan donakaldıkları için onlarla kalmayı tercih etti. Raoul halatını ağacın gövdesine doladı ve aşağı indi. Kafası tuzlu suyun içinde kaldı. Soluğunu tutup halata umutsuzca tutundu. Su çekilince ağacın gövdesindeki boşluktan yararlanarak soluk aldı. Halatı sıkılaştırmıştı ki başka bir dalganın altında kaldı. Kadınlardan biri aşağı inip ona katıldı,

yerli ise diğer kadın, iki çocuk ve kediyle yukarıda kaldı.
Raoul, diğer ağaçların dibine tutunan grupların giderek azaldığını fark etmişti. Şimdi aynı şeyin kendi başına da gelebileceğini anladı. Tutunmak için olanca gücünü harcıyor, yanındaki kadınsa giderek zayıf düşüyordu. Dalganm altından her çıkışında kendisinin ve kadının hâlâ orada olduğuna şaşıyordu. Suyun yüzüne son çıkışında yalnız başma kaldığını anladı. Çevresine bakmdı. Ağacın tepesi de gitmişti. Yarısı uçmuştu, kıymık kıymık kalan uç kısmı rüzgârda titreşiyordu. Burada güvendeydi. Kökler hâlâ sağlamdı, ama ağaçta yaprak adına bir şey kalmamıştı. Tırmanmaya başladı. O kadar yorgundu ki, ancak çok yavaş hareket edebiliyordu; yukarı tırmanana kadar dalga üstüne dalga yedi. Sonra kendini gövdeye bağladı; geceye ve başma gelebileceklere karşı kendini hazırlamaya çahştı.
Karanlıkta kendini çok yalnız hissetti. Arada sırada dünyanm sonunun geldiğini, kendisinin de hayatta kalan tek kişi olduğunu düşünüyordu. Fırtına giderek şiddetleniyordu, her geçen saat biraz daha azıyordu. Hesaplarma göre saat on birde, rüzgâr inanılmaz bir şiddetle esmeye başladı. Korkunç, canavarca bir şeydi, haykıran bir öfke, vurup geçtikten sonra da vurup geçmeye devam eden bir duvardı – bitimsiz bir duvar. Hafifleştiğini, bir ruh gibi uçucu bir hal aldığını hissediyordu, sanki hareket halinde olan, sonsuz bir katılık içinde kavranması güç bir ivmeyle hareket eden kendisiydi. Rüzgâr artık devinen hava de-

ğildi. Su ya da civa gibi bir maddeye dönüşmüştü. Rüzgârı elleriyle kavrayabileceğini, bir boğanın gövdesini satırla kesiyormuş gibi parçalara ayırabileceğini, yakalayıp, bir uçurumda kayaya tutunan biri gibi ona tutunabileceğini hissediyordu. Rüzgâr onu boğuyordu. Ona ne yüzünü dönebiliyor ne de soluk alabiliyordu, çünkü ağzından ve burun deliklerinden içeri hücum ediyor, ciğerlerini sidik torbası gibi şişiriyordu. Röyle anlarda bedeninin tıka basa toprakla doldurulduğu duygusuna kapılıyordu. Dudaklarını ağacın gövdesine bastırdığında soluk alabiliyordu ancak. Dahası, rüzgârın basıncı onu iyiden iyiye güçten düşürmüştü. Bedeninin ve beyninin dayanacak hali kalmamıştı. Artık ne çevresini gözlüyor ne de düşünüyordu, bilincini yarı yarıya yitirmişti. Bütün bilincini tek bir düşünce kaplamıştı: *Demek kasırga bu.* Bu düşünce bir gelip bir gidiyordu. Arada bir parlayan zayıf bir ışık gibi. Bir baygınlık durumundan sonra bu düşünce bilincini yeniden işgal ediyordu – *demek kasırga bu.* Sonra yeniden bayılarak kendinden geçiyordu. Kasırganın en şiddetli hah gece saat on birden sabah üçe kadar sürdü. Mapuhi ve ailesinin sığındığı ağacın gövdesi büyük bir gürültüyle yarıldığında saat on birdi. Mapuhi lagünün yüzeyine çıktığında kızı Ngakura'yı sıkıca tutmaktaydı hâlâ. Yalnızca Güney Pasifik adalarında yaşayan bir yerli böyle korkunç bir felaketten sağ çıkabilirdi. Tutunduğu pandanus ağacı köpüklü dalgaların içinde dönüp duruyordu; nefes alabilmek için kendisinin ve kızının kafasını su üstünde

tutmak pek kolay olmuyordu, bazen tutunup bekliyor bazen de hızla kol değiştirmek zorunda kalıyordu. Zaten hava daha çok sudan ibaretti ve sağdan yanlamasına serpiştiren yağmur yüzünü kamçılıyordu.

Felaket, lagünün on mil uzağında yer alan en dıştaki kum halkasında yaşanmıştı. Lagünü sağ geçmeyi başaran zavallıların onda dokuzu orada, devrilen ağaç gövdeleri, kalaslar, filika parçaları ve ev kalıntılarının arasında can vermişti. İnsanlar yarı boğulmuş ve tükenmiş bir halde bu çılgın harcın içine düşmüş, pestil gibi ezilmişlerdi. Ama Mapuhi şanslıydı. Yazgının garip bir cilvesiyle bu onda birin içine girmeyi başarmıştı. Kumsala çıktı, her tarafı kanayan yaralarla kaplıydı. Ngakura'nın sol kolu kırılmış, sağ elinin parmakları ezilmişti, yanaklarında ve alnında derin yaralar vardı. Hâlâ ayakta kalabilmiş bir ağaca tutundu, bir yandan nefes almaya çalışıyor, bir yandan da kızını tutuyordu; lagünün suları bazen dizine bazen de beline kadar geliyordu.

Sabah saat üçte kasırganın şiddeti azalmıştı. Saat beşte acı bir meltem esiyordu yalnızca. Saat altıya geldiğinde ortalığı ölüm sessizliği kapladı ve güneş parlamaya başladı. Deniz çekilmişti. Fırtınanın hâlâ dinmediği lagünün diğer ucunda Mapuhi kıyıya varmayı başaramayan insanların cansız bedenleriyle karşılaştı. Şüphesiz Tefara ve Nauri de onlar arasındaydı. Kumsalda onları aramaya çıktı ve yarı yarıya suya gömülmüş karısına rastladı. Çöküp ağlamaya, yerlilerin ağıt yakarken çıkardıkları keskin hayvani sesleri

çıkarmaya başladı. Sonra karısının huzursuz sayıklamalarını duydu. Daha yakından bakınca karısının yaşadığını, üstelik hiç yarası olmadığını fark etti. Yalnızca uyuyordu. O da hayatta kalan onda birin içindeydi demek ki.

Mormon misyoneriyle bir jandarma sayım yaptı. Bin iki yüz kişiden yalnızca üç yüz kişi hayatta kalmıştı. Lagün ceset yığınlarıyla kaplıydı. Tek bir ev, tek bir kulübe bile sağlam kalmamıştı. Elli hindistancevizi ağacından yalnızca bir tanesi ayaktaydı, diğerleri paramparça olmuş, üzerlerinde tek bir hindistancevizi bile kalmamıştı. İçme suyu yoktu. Yağmur sularının toplandığı sığ kuyular tuzla dolmuştu. Lagünün dışında birkaç ıslak un çuvalı bulunmuştu. Kalan sağlar, devrilmiş hindistancevizi ağaçlarını yarıp yüreklerini söktüler ve yediler. Kumu eşeleyip üstlerini çinko parçalarıyla kapattıkları küçük deliklere sığındılar. Misyoner eğreti bir imbik yaptı, ancak üç yüz kişiye yetecek kadar su damıtması imkânsızdı. İkinci günün sonunda lagünde yıkanan Raoul susuzluğunun azaldığını fark etti. Bu haberi bağırarak herkese duyurunca üç yüz kadın, erkek ve çocuktan oluşan kalabalık boğazlarına kadar suya girdiler ve gözenekleriyle su içmeye çalıştılar. Ölüleri su üstünde yüzüyor ya da suyun dibinde yatıyordu. Üçüncü gün insanlar ölülerini yaktılar ve oturup kendilerini kurtaracak buharlı gemileri beklemeye koyuldular.

Bu arada, kasırgada ailesini kaybeden Nauri de kendi serüvenine doğru sürüklenmişti. Bedenini yara bere ve kıymık içinde bırakan budaklı bir

kalasa tutunan Nauri mercanadanın dışına, denize fırlatılmıştı. Su kütlelerinden aldığı darbeler sonucu tutunduğu kalası da yitirmişti. Altmışına merdiven dayamış yaşlı bir kadındı, ama Paumotus'ta doğmuş, denizden hiç uzak kalmamıştı. Karanlıkta can havliyle yüzerken omzuna olanca gücüyle bir hindistancevizi çarptı. O anda kafasında bir plan kurdu ve hindistancevizini yakaladı. Bir saat içinde yedi tane daha buldu. Birbirine bağladığı hindistancevizleri hayatını kurtaran bir can simidi olmuştu; ne var ki onu ağır darbelerle pelte gibi ezecek bir tehlike haline de gelmişlerdi. Kolayca yaralanabilecek şişman bir kadındı ama kasırgalar konusunda deneyimliydi; bir yandan kendisini köpekbalıklarından koruması için köpekbalığı tanrısına yakarıyor, bir yandan da rüzgârın dinmesini bekliyordu. Ama saat üçte öyle sersemlemişti ki hiçbir şeyin farkına varamadı. Saat altıda her taraf ölüm sessizliğine büründüğünde de kendinde değildi. Dalgalar onu kıyıya attığında bilinci yerine geldi. Derisi soyulmuş kanayan elleri ve ayaklarıyla kumu sıkıca kavrayarak, dalgaların ulaşamayacağı bir yere kadar süründü.
Nerede olduğunu biliyordu. Burası Takokota adacığından başka bir yer olamazdı. Adacığın lagünü yoktu. Burada kimse yaşamıyordu. Hikueru'ya on beş mil uzaklıktaydı. Hikueru'yu göremiyordu ama güneyde bir yerde olduğunu biliyordu. Günler geçti, suyun üstünde kalmasını sağlayan hindistancevizleriyle karnını doyurdu. Hindistancevizleri onun için su ve yemek demekti.

Ama ne kana kana içti ne de tıka basa yedi. Birilerinin gelip kendisini kurtarması biraz zayıf bir olasılıktı. Uzaktan geçen kurtarma gemilerinin dumanını gördü, ama kimsenin yaşamadığı bu Takokota'ya hangi gemi uğrardı ki?
Cesetler başından beri ona rahat vermemişti. Dalgalar cesetleri durmadan karaya sürüklüyor, o da onları yeniden denize atıyor, köpekbalıkları da cesetleri parçalayıp yiyordu. Ancak bir süre sonra artık hiç dermanı kalmayınca, cesetler korkunç bir kenar süsü gibi birikip kumsalı ürkütücü bir kokuyla doldurdu ve Nauri onlardan olabildiğince uzağa kaçtı.
Onuncu gün gelip çattığında son hindistancevizi de bitmiş, susuzluktan kıvranmaya başlamıştı. Kumsal boyunca sürünerek hindistancevizi aradı. Suyun yüzünde bunca ceset varken tek bir hindistancevizinin olmaması garipti! Ama olmalıydı! Sonunda bitkin düşüp aramaktan vazgeçti ve kuma uzandı. Sonu gelmişti. Ölümü beklemekten başka çaresi kalmamıştı.
Bir baygınlık anından sonra kendine geldiğinde bir cesedin kafasındaki kızıl kum rengi saç tutamına bakmakta olduğunu fark etti. Dalga cesedi ona doğru itti sonra da denize sürükledi. Ceset ters döndü, yüzü yoktu. Ama gene de o kızıl kum rengi saç tutamı ona tanıdık geliyordu. Bir saat geçti. Kimin cesedi olduğuna kafa yormadı. Ölmeyi bekliyordu ve o korkunç şeyin bir zamanlar kim olduğu onu pek ilgilendirmiyordu.
Bir saat sonra yavaş yavaş doğrulup cesede bakmaya gitti. Hayli büyük bir dalga cesedi küçük

dalgaların erişemeyeceği bir uzaklığa atmıştı. Evet, haklıydı; o kızıl saç tutamı Paumotus'ta tek bir insana ait olabilirdi. Bu Alman Yahudisi Levy'ydi, inciyi satın alıp *Hira*'yla götüren adam. Fakat bir şey kesindi: *Hira* batmıştı. İnci tüccarının balıkçı ve hırsızlar tanrısı onu yarı yolda bırakmıştı.

Adamın ölüsüne doğru sürünerek ilerledi. Gömleği yırtılmıştı ve belindeki deri para kuşağı görülebiliyordu. Soluğunu tutup kuşağın kopçalarını çekiştirdi. Para kuşağı umduğundan kolay çözüldü; ganimetini de alıp kumda sürünerek uzaklaştı. Kuşaktaki cepleri açıp birer birer baktı, hepsi boştu. Nereye koymuş olabilirdi ki? Sonuncu cepte buldu onu, Levy'nin bu yolculuğunda satın aldığı ilk ve tek inciyi. Kuşaktan veba bulaşır korkusuyla biraz geri çekilerek inciyi inceledi. Bu Mapuhi'nin bulduğu ve Toriki'nin el koyduğu inciydi. Eliyle ağırlığını yokladı incinin, yerde okşarcasına ileri geri yuvarladı. Ama onda gizli bir güzellik göremedi. Gördüğü tek şey Mapuhi, Tefara ve kendisinin kafalarında özene bezene kurdukları evdi. İnciye her bakışında, sekizgen sarkaçlı saat de dahil evin bütün ayrıntılarını görür gibi oluyordu. İşte bu, uğrunda yaşamaya değer bir şeydi.

*Ahu*sundan bir parça kopardı, inciyi sıkıca boynuna bağladı. Sonra acıdan kıvranarak kumsal boyunca yürümeye başladı, hindistancevizi aramakta kararlıydı. Hemen bir tane buldu, etrafına bakınınca bir ikincisini gördü. Birini parçalayıp suyunu içti, biraz küflenmişti, sonra etli kıs-

mını yedi. Bir süre sonra harap bir kano gördü. Avara demiri yoktu, ama bulacağından emindi. Akşam olmadan avara demirini de buldu. Her bulduğu şey ileride olacak iyi şeyleri muştular gibiydi. İnci bir tılsımdı. İkindi vakti suda yüzen tahta bir sandık gördü. Sandığı kıyıya çekerken içinde bir şeyler takırdadı; sandıkta on tane sombahğı konservesi vardı. Bir tanesini kanonun kenarına vurarak deldi. Kutu akmaya başlayınca, suyunu boşalttı. Daha sonra kutudan bir lokma sombahğı çıkarabilmek için saatlerce uğraştı.

Kurtarılmayı bekleyerek bir sekiz gün daha geçirdi. Bu arada hindistancevizi liflerini ve *ahu*sundan geri kalan ipi kullanarak avara demirini kanoya bağlamayı başardı. Kano fena halde hasar görmüştü ve dibinden su almasını bir türlü önleyemiyordu, gene de bir hindistancevizinden yaptığı kabı suyu boşaltmak için kanonun içine koydu. Ama en çok kürek yapmakta zorlandı. Bir teneke parçasıyla saçlarını kökünden kesti. Saçından bir ip örüp sombahğı sandığından koparttığı bir tahta parçasını doksan santimetrelik bir süpürge sapı parçasına bu iple bağladı. Dişleriyle kemirerek inceltti̇ği tahta kamalarla bağladığı yeri iyice sağlamlaştırdı.

Onsekizinci günün geceyarısı kanoyu suya indirdi ve Hikueru'ya doğru yola çıktı. Yaşlı bir kadındı. Çektiği sıkıntılar yüzünden vücudunun bütün yağları erimiş, bir deri bir kemik kalmıştı. Kano büyüktü ve hareket etmesi için üç kuvvetli erkeğin kürek çekmesi gerekirdi. Ama o, bu işi

tek başına, uyduruk bir kürekle yapıyordu; üstelik kano fena halde su alıyordu ve zamanının üçte birini içeri dolan suyu boşaltmakla geçiriyordu. Gün ışığında Hikueru'yu boşuna aradı gözleriyle. Takokota geride kalmış, ufuk çizgisinin ardında kaybolmuştu. Güneş çıplak bedenini kavuruyor, teninin bütün nemini alıp götürüyordu. İki kutu sombalığı konservesi daha vardı, ikinci günün sonunda kutuları deldi ve suyunu içti. Kutuların içindeki eti çıkarmaya harcayacak zamanı yoktu. Batı yönüne doğru bir akıntı vardı. Tam emin olmamakla birlikte, yönünü güneye çevirdi.

Öğleyin kanonun içinde ayağa kalkınca Hikueru'yu gördü. Hindistancevizi ormanından eser kalmamıştı. Orada burada, tek tük iç karartıcı ağaç kalıntıları vardı yalnızca. Manzara onu neşelendirdi. Sandığından daha yakındaydı. Fakat akıntı onu batıya sürüklüyordu. Akıntıya karşı kürek çekmeye devam etti. Küreğin ucundaki ipler gevşemeye başlamıştı, onları düzeltmek için ara verdikçe zaman kaybediyordu. Bir de içeri dolan suyu boşaltma işi vardı. İki saat kürek çekiyor, bir saat suyu boşaltmaya uğraşıyordu. Bu arada batıya doğru sürüklenmeye devam ediyordu.

Günbatımma doğru, Hikueru'nun üç mil güneydoğusundaydı. Dolunay çıkmıştı, saat sekiz sularında kara, doğu yönünde iki mil uzaklıktaydı. Bir saat daha uğraştı, ama kara gene aynı mesafedeydi. Akıntının tam ortasındaydı, kano çok büyüktü, küreğiyse pek işe yaramıyordu, suyu

boşaltmakla çok zaman ve güç kaybetmişti. Ayrıca, giderek bitkinleşmiş, hiç hali kalmamıştı. Bütün çabalarına rağmen batıya doğru sürüklenmeye devam ediyordu.

Köpekbalığı tanrısına dua ettikten sonra kendini sulara bıraktı ve yüzmeye başladı. Suyun kendisini canlandırdığını hissetti ve kanoyu hızla arkada bıraktı. Bir saat sonra karaya epey yaklaşmıştı. Derken korktuğu başına geldi. Beş-on metre uzağında kocaman bir yüzgecin suyu yararak yüzdüğünü gördü. Kararlılıkla yüzgece doğru yüzdü, yüzgeç yavaşça süzülerek uzaklaştı, sağa doğru kayıp etrafında daireler çizmeye başladı. Nauri gözlerini yüzgeçten ayırmadan yüzmeye devam etti. Yüzgeç ortadan kaybolunca yüzükoyun suya uzandı ve etrafma bakındı. Yüzgeç yeniden belirince yüzmeye devam etti. Canavarın tembel olduğunu anlamıştı. Şüphesiz kasırgadan sonra karnını tıka basa doyurmuş olmalıydı. Aç olsaydı ona saldırmakta bir an bile tereddüt etmezdi. Beş metre uzunluğundaydı ve kendisini bir ısırışta ikiye böleceğini biliyordu.

Ama onunla kaybedecek zamanı yoktu. Yüzse de yüzmese de akıntı onu karadan uzaklara sürüklemeye devam ediyordu. Yarım saat sonra köpekbalığı daha gözüpek davranmaya başladı. Ondan zarar gelmeyeceğini anlayınca daha da yaklaştı, gözlerini arsızca kısıp giderek daralan daireler çize çize yanından geçmeye başladı. Nauri köpekbalığının eninde sonunda saldıracak cesareti toplayacağını iyi biliyordu. İlk kendisi davranmaya karar verdi. Tasarladığı kor-

kunç, umutsuz bir hareketti. Denizin ortasında yapayalnız, açlıktan ve çektiği acılardan bitkin düşmüş yaşlı bir kadındı; gene de o deniz kaplanına inat, onun kendisine saldırmasına izin vermeyecek, ilk hamleyi kendisi yapacaktı. Uygun anı kollayarak yüzmeye devam etti. Sonunda canavar birkaç metre ötesinden tembel tembel geçti, Nauri saldırıyormuş gibi yaparak hayvana doğru atıldı. Hayvanın kaçarken hızla savurduğu zımpara kağıdı gibi kuyruğu, yaşlı kadının dirseğiyle omzu arasındaki deriyi sıyırıp götürdü. Köpekbalığı genişleyen kavisler çizerek hızla uzaklaştı ve sonunda gözden kayboldu.

Kumsalda üzeri çinko parçalarıyla örtülü çukurda Mapuhi ve Tefara uzanmış, tartışıyorlardı.

"Eğer benim dediğimi yapsaydın," diye yüklendi Tefara belki de bininci kez, "inciyi gizleyip kimseye söylemeseydin, şimdi inci sende olacaktı."

"Ama istiridyeyi açtığımda Huru-Huru yanımdaydı – bunu sana defalarca söylemedim mi, ha?"

"Eh, evi unutsak iyi olur artık. Raoul bana dedi ki, eğer inciyi Toriki'ye satmamış olsaydın – "

"Satmadım ki. Toriki beni kandırdı."

" – eğer inciyi satmamış olsaydın, sana beş bin Fransız doları verecekmiş, bu tam on bin Şili doları eder."

"Annesiyle konuşmuş," diye açıkladı Mapuhi. "Kadın inciden iyi anlıyormuş."

"Artık inci minci yok ortada," diye yakındı Tefara. "Toriki'ye olan borcumu ödedim. Bin iki yüz dolar kârda sayılırım hiç olmazsa."

"Toriki öldü," diye bağırdı Tefara. "Uskunasın-

dan hiçbir haber yok. *Aorai* ve *Hira* gibi o da kaybolmuş diyorlar. Toriki'den sana söz verdiği üç yüz doları alabilecek misin? Hayır, çünkü Toriki öldü. Peki, inci falan bulmamış olsaydın, şimdi Toriki'ye olan bin iki yüz dolar borcunu ödeyebilir miydin? Hayır, çünkü Toriki öldü, ölülere borcunu ödeyemezsin."

"Ama Levy, Toriki'ye parasını vermedi," dedi Mapuhi. "Ona Papeete'de para yerine geçecek bir kâğıt parçası verdi; Levy öldü, Toriki de öldü, ölünce kâğıt parçasını yitirdi, Levy de inciyi. Haklısın Tefara. İnciyi kaybettim, karşılığında da elime hiçbir şey geçmedi. Hadi, artık uyuyalım."

Birden elini kaldırıp kulak kabarttı. Dışarıdan bir gürültü gelmişti, derin derin ve acıyla soluk alan birinin sesine benziyordu. Bir el kapı niyetine asılan hasıra dokundu.

"Kim o?" diye bağırdı Mapuhi.

"Nauri," diye bir yanıt geldi dışarıdan. "Oğlum Mapuhi'nin nerede olduğunu biliyor musunuz?"

Tefara bir çığlık atarak kocasına sokuldu. "Bir hayalet!" Korkudan dişleri takırdıyordu. "Bir hayalet!"

Mapuhi'nin beti benzi attı. Karısına sarıldı.

"Ey, iyi kadın," dedi Mapuhi, kekeleyerek ve sesini değiştirmeye çalışarak. "Oğlunu iyi tanırım. Lagünün doğu kıyısında yaşar o."

Dışarıdakinin içini çektiği duyuldu. Mapuhi biraz rahatlar gibi oldu. Hayaleti kandırmıştı.

"İyi de sen nereden geliyorsun, yaşlı kadın?" diye sordu.

"Denizden," dedi kederli ses.

"Biliyordum! Biliyordum!" dedi Tefara, olduğu yerde ileri geri sallanarak.
"Tefara ne zamandır bir yabancının evinde yatıp kalkıyor?" dedi Nauri hasırın arkasından.
Mapuhi korku ve kızgınlıkla karışık bir bakış fırlattı karısına. Onun sesi kendilerini ele vermişti.
"Hem, oğlum Mapuhi ne zamandır annesini tanımamazlıktan geliyor?" diye devam etti ses.
"Yok, yok. Tanımamazlıktan gelmedim – Mapuhi seni asla tanımamazlıktan gelmedi," diye bağırdı. "Ama ben Mapuhi değilim. Dedim ya, o lagünün doğusunda yaşıyor."
Ngakura yatakta doğruldu ve ağlamaya koyuldu. Hasır örtü hareket etmeye başladı.
"Ne yapıyorsun?" diye sordu Mapuhi.
"İçeri giriyorum," dedi Nauri'nin sesi.
Hasırın bir ucu kalktı. Tefara battaniyenin altına gizlenmeye çalıştı ama Mapuhi ona tutunmaya devam etti. Bir şeye tutunmak zorundaydı. Birbirleriyle boğuşarak fal taşı gibi açılmış gözlerle ucu açılan hasıra bakıyorlardı, bedenleri zangır zangır titriyor, dişleri takırdıyordu. Nauri'nin deniz suyundan sırılsıklam olmuş bir halde, *ahusu* olmadan içeri girdiğini gördüler. Ondan uzaklaşarak başlarını örtmek için Ngakura'nın battaniyesi için kapışmaya başladılar.
"Yaşlı annenize biraz su verin," dedi hayalet sızlanarak.
"Ona su ver," dedi Tefara kekeleyerek.
"Ona su ver," dedi Mapuhi, Ngakura'ya dönerek. Ve ikisi bir olup Ngakura'yı tekmeleyip battaniyenin altından çıkardılar. Bir dakika sonra Ma-

puhi battaniyenin altından dışarı bir göz attığında, hayaletin su içmekte olduğunu gördü. Hayalet titrek elini uzatıp kendisine dokunduğunda elin ağırlığını hissetti ve bunun bir hayalet olmadığını anladı. Tefara'yı da ardından sürükleyerek doğruldu, derken Nauri'nin başından geçenleri dinlemeye koyuldular. Levy'den de bahsedip inciyi Tefara'nın avcuna bırakınca, sonunda Tefara bile kaynanasının gerçek olduğuna inandı.
"Sabahleyin," dedi Tefara, "inciyi beş bin Fransız dolarına Raoul'a satacaksın."
"Ya ev?" diye karşı çıktı Nauri.
"Evi de yaptıracak," diye yanıtladı Tefara. "Dört bin Fransız dolarına mal olur, diyor. Hem bin Fransız doları da nakit para verecek – tam iki bin Şili doları eder bu."
"Altı kulaç uzunluğunda olacak, değil mi?" diye sordu Nauri.
"Evet," dedi Mapuhi, "altı kulaç."
"Ortadaki odada sekizgen sarkaçlı saat olacak, değil mi?"
"Evet, evet, bir de yuvarlak masa."
"İyi öyleyse; bana yiyecek bir şeyler verin, açım," dedi Nauri rahatlamış bir tavırla. "Sonra da uyuyalım, çünkü çok yorgunum. İnciyi satmadan önce yarın ev hakkında bol bol konuşuruz. Bin Fransız dolarını nakit alsak iyi ederiz. Tüccarlardan mal alırken para her zaman krediden daha iyidir."

Hayatın Kanunu

Yaşlı Koskoosh pür dikkat etrafı dinledi. Gözleri uzun zamandan beri iyi seçemese de kulakları hâlâ çok iyi işitiyordu ve en ufak bir çıtırtı bile artık dünya işleriyle ilgisi kalmamış olan, ancak kırışmış alnının gerisinde parıldamaya devam eden zihnine kadar ulaşıyordu. Ah! Tiz bir sesle bağırıp çağırarak köpekleri sille tokat koşum takımına sokmaya çalışan Sit-cum-to-ha'ydı bu. Sit-cum-to-ha, kızının kızıydı, ama karın içinde tek başına, çaresizce oturan dedesini düşünemeyecek kadar meşguldü. Kampın toplanması gerekiyordu. Kısa gün bir an önce bitmeye can atarken, uzun bir yol onları bekliyordu. Torununu ölüm değil, hayat çağırıyordu, ve de hayatın görevleri. Oysa kendisi şu anda ölüme öyle yakındı ki. Bu düşünce yaşlı adamı bir an için telaşlandırdı. İnmeli titrek elini yanındaki kuru odun yığınının

üzerinde gezdirdi. Sonra odunların orada olduğundan emin olunca, elini yeniden eski püskü kürklerin altına soktu ve etrafı dinlemeye devam etti. Yarı donmuş derilerin çıkardığı hışırtıdan reisin geyik derisinden çadırının söküldüğünü, katlandıktan sonra yük kızağına konduğunu anlayabiliyordu. Reis, onun oğluydu; cesurdu, güçlüydü, kabilenin başı ve hünerli bir avcıydı. Kadınlar kamptaki eşyayı toplarken, onları azarlayarak ellerini çabuk tutmalarını söylüyordu. Yaşlı Koskoosh iyice açtı kulaklarını. Bu sesi bir daha duymayacaktı. Derken Geehow'ın çadırı söküldü! Ve Tusken'ınki! Yedi, sekiz, dokuz derken yalnızca şamanın çadırı kaldı geriye. İşte şimdi de onunkini söküyorlardı. Çadırı kızağın üzerine yerleştirirken söylenen şamanın sesini duyabiliyordu. Bir kadın ağlamaya başlayan çocuğunu tatlı bir ninniyle sakinleştirdi. Küçük Koo-tee, diye düşündü yaşlı adam, çok huysuz bir çocuk, hem bünyesi de pek sağlam değil. Çok yakında ölecekti belki de, donmuş tundurada ateş yakıp bir çukur açacaklar ve sansarları uzak tutmak için üstüne kayalar yığacaklardı. Zaten ne önemi vardı ki bunun? En fazla birkaç yıl daha yarı aç yarı tok yaşayacak ve sonunda doymak nedir bilmeyen ölüme yem olacaktı.
O da ne? Ah, kızakları bağlayıp sırımları sıkılaştırıyordu erkekler. Son bir kez daha dinledi. Kamçıların ucu köpeklerin arasında hırıltıyla dolaşarak sırtlarını dalıyordu. Nasıl da bağırışıyorlardı! Çalışmaktan, uzun yoldan nasıl da nefret ediyorlardı! Yola çıktılar işte! Kızaklar birbiri

ardına sessizliğin içinde yavaşça kayboldu. Gitmişlerdi! Hayatından çıkıp gitmişlerdi, şimdi kendisine acı dolu son saati yapayalnız geçirmek kalıyordu. Hayır. Bir çift mokasenin karda çıkardığı sesi duydu; bir adam yanı başında durdu; bir el yavaşça başına dokundu. Oğlu böyle yapmakla ne iyi etmişti. Kabile gittikten sonra oğulları kendilerini görmeye gelmeyen diğer yaşlı adamları anımsadı. Ama onun oğlu gelmişti. Geçmişe dalıp gitmişti ki oğlunun sesiyle kendine geldi.

"İyi misin?" diye soruyordu.

Yaşlı adam yanıt verdi, "İyiyim."

"Yanında odun var," diye devam etti genç adam, "ateş de iyi yanıyor. Sabah kül renginde, soğuk kırıldı. Birazdan kar yağmaya başlar. Bak! Yağmaya başladı bile."

"Evet, yağmaya başladı bile."

"Kabile acele ediyor. Denkleri ağır, karınları da açlıktan dümdüz. Yol uzun ve hızlı yol alıyorlar. Artık gidiyorum. Her şey yolunda mı?"

"Her şey yolunda. Geçen yıldan kalan, dala hafifçe tutunan bir yaprak gibiyim. İlk esintide yere düşeceğim. Sesim yaşlı bir kadının sesine benziyor. Ayaklarımın gideceği yolu gözüm görmüyor, adımlarım ağırlaştı ve yoruldum artık. Her şey yolunda."

Nazlı nazlı yağan karın son sesleri de dininceye ve oğlunun iyice uzaklaştığını anlayıncaya kadar başı önünde oturdu. Sonra aceleyle odun yığınına uzandı eli. Dipsiz bir uçurum gibi görünen sonsuzlukla kendisi arasında yalnızca bu odun

yığını vardı artık. Hayatı bir tutam çalı çırpıya bağlıydı. Onlar ateşi tek tek beslerken, ölüm de onu adım adım ele geçirecekti. Son odun da yanıp bitince ayaz bastıracaktı. Önce ayakları, sonra elleri buz kesecek, uyuşma el ve ayaklarından yavaş yavaş gövdesine yayılacaktı. Başı dizlerine düşecek, öylece can verecekti. Bu kadar basitti işte. Er ya da geç herkes ölecekti.

Durumundan yakınmadı. Hayat böyleydi ve adildi. Toprağın bağrında doğmuş, toprağın bağrında yaşamıştı, bu yüzden kanun yabancı değildi ona. Bütün canlıların kanunuydu bu. Doğa canlılara karşı şefkatli değildi. Birey denen o somut şey umurunda bile değildi. O, türle, ırkla ilgileniyordu. Bu, yaşlı Koskoosh'un vahşi zihninde oluşturabileceği en karmaşık soyutlamaydı ve bunu çok iyi kavramıştı. Bütün hayatta bunun örneklerini görüyordu. Hayat veren özün tırmanışı, söğüt tomurcuğunun patlayan yeşilliği, sararan yaprağın düşüşü – bunlar bütün hikâyeyi anlatıyordu. Doğa bir görev veriyordu insana. Bu görevi yerine getirmeyince ölüyordu insan. Yerine getirince de değişen bir şey olmuyor, yine ölüyordu. Doğa'nın aldırdığı yoktu; bir sürü boyun eğen vardı ona, ama burada önemli olan boyun eğmenin kendisiydi, boyun eğen değil. Koskoosh'un kabilesi çok eski bir kabileydi. Çocukken tanıdığı yaşlı adamlar da çocukken çok yaşlı adamlar tanımışlardı. Bu nedenle, kabilenin yaşadığı doğruydu ve mezarlarının yeri bile unutulmuş bütün üyelerinin çağlar boyunca boyun eğmeleri sayesinde ayakta kalabilmişti.

Kabile üyelerinin tek tek önemi yoktu, onlar yalnızca birer ayrıntıydı. Bir yaz göğündeki bulutlar gibi kaybolup gitmişlerdi. Kendisi de küçük bir ayrıntıydı ve göçüp gidecekti. Doğa'nın aldırdığı yoktu. Hayata bir görev, bir de kanun vermişti. Hayatın görevi sürüp gitmekti, kanunuysa ölüm. Dolgun göğüslü, güçlü, çevik adımlı ve gözleri ışıltılı bir genç kız insanın bakmaya doyamadığı bir yaratıktır. Ama onu bekleyen bir görev vardır. Gözlerinin ışıltısı iyice artar, adımları daha da çevikleşir, kimi zaman genç erkeklere kafa tutar, kimi zaman çekingenleşir ve kendi huzursuzluğunu onlara da yansıtır. Giderek güzelleşir, ta ki bir avcı artık daha fazla dayanamayacağını anlayıp yemek pişirmesi ve çocuklarının annesi olması için onu çadırına götürene dek. Çocukları doğunca güzelliği onu terk eder. Elleri ayakları hantallaşır, gözleri donuklaşıp ışıltısını kaybeder; ateşin başında oturan bu yaşlı kadının kırışık yanakları artık bir tek küçük çocukları neşelendirir. Görevini yerine getirmiştir. Ama bir süre sonra, ilk kıtlık belirtileri görüldüğünde ya da uzun bir yolculuk zamanı gelip çattığında, kendisini bıraktıkları gibi onu da yanında biraz odunla karın ortasında bırakırlar. Kanun böyleydi.

Bir odun parçasını ateşin üzerine özenle yerleştirdi ve yeniden derin düşüncelere daldı. Her yerde aynıydı, her şey için geçerliydi bu. İlk ayazla birlikte sivrisinekler ortadan kayboluyordu. Küçük sincaplar bir yerlere sinip ölmeyi bekliyordu. Tavşanlar yaşlanınca ağırlaşıyor, düşmanlarından kaçamıyordu. Koca beyaz-surat

bile zamanla hantal, kör ve kavgacı bir yaratık olup çıkıyor, bir avuç kızak köpeğine yem oluyordu. Misyonerin konuşma kitabı ve ilaç kutusuyla geldiği kıştan bir önceki kış babasını Klondike'nin yüksek düzlüklerinden birinde nasıl terk ettiğini anımsadı. O ilaç kutusu ne zaman aklına gelse dudaklarını şapırdatırdı Koskoosh, oysa ağzı ne zamandır sulanmıyordu artık. Özellikle de "ağrı kesici"ye diyecek yoktu. Ama misyoner baş belasının tekiydi, kampa birazcık olsun et getirmez, avcılar söylenirken o tıka basa midesini doldururdu. Ama günlerden bir gün Mayo'nun oralardaki tepelerden birinde ciğerlerini üşüttü, köpekler üstündeki taşları iteleyip kemikleri için dalaştılar.
Koskoosh, ateşe bir odun daha attı ve geçmişin daha da derinliklerine inip düşüncelere daldı. Yaşlı adamların boş mideleriyle ateşin başına çömelip Yukon'un üç kış boyunca gürül gürül aktığı, sonra da karın üç yaz boyunca erimediği o eski günlerden kalma, hayal meyal anımsanan geleneklerden söz ettikleri büyük kıtlık zamanı geldi aklına. Annesini o kıtlıkta kaybetmişti. Yazın sombalığı akını durmuş, kabile kışın ve rengeyiklerinin gelmesini dört gözle beklemişti. Sonra kış geldi gelmesine ama rengeyikleri yine görünmedi. Yaşlılar bile böyle bir şeyi daha önce yaşamamışlardı. Rengeyikleri gelmemişti, kıtlığın yedinci yılıydı, tavşanlarürememiş, köpekler bir deri bir kemik kalmıştı. Bu karanlık yıllar boyunca çocuklar ağlaya sızlaya ölmüştü, kadınlar ve yaşlı erkekler de; kabilenin onda dokuzu ba-

harda geri gelen güneşi göremeden ölüp gitmişti. Tam bir kıtlıktı bu!
Ama ellerindeki etin bitirilemeden bozulduğu, köpeklerin fazla tıkınmaktan şişmanlayıp bir işe yaramadıkları bolluk zamanlarını da görmüştü – peşine düştükleri avı öldürmeden bıraktıkları, kadınların doğurgan olduğu, çadırların kadın-çocuklarla ve erkek-çocuklarla dolup taştığı zamanları. O yıllarda karınları iyice doyan erkekler eski düşmanlıkları canlandırmış, sıradağları aşıp Pellyleri öldürmeye güneye gitmiş, Tananaların ocağını söndürmek için batıya yönelmişlerdi. Çocukken, bolluk zamanında, kurtların bir geyiği nasıl parçaladığını gördüğünü anımsadı. Zing-ha'yla birlikte kara uzanıp seyretmişti – Zing-ha sonradan en yaman avcılardan biri olup çıkacak, günün birinde Yukon ırmağını kaplayan buzda açılan hava deliklerinden birine düşecekti. Bir ay sonra bulmuşlardı onu, yarı beline kadar tırmanabilmiş, ancak donarak kaskatı kesilmişti. Ama o geyiği unutamıyordu. O gün babalarına özenerek Zing-ha'yla birlikte avcılık oynamaya gitmişlerdi. Dere yatağında bir geyikle onun ardına düşen kurt sürüsünün taze izlerine rastlamışlardı. "Yaşlı bir geyik," demişti izleri ondan daha hızlı okuyabilen Zing-ha, "sürünün gerisinde kalmış yaşlı bir geyik. Kurtlar onu kardeşlerinden ayırmışlar, asla peşini bırakmazlar." Gerçekten de öyleydi. Kurtlar böyledir. Gece gündüz durup dinlenmeden onu takip edecek, sonuna kadar peşinden ayrılmayacaklardı. Zing-ha'yla ikisi nasıl da hissetmişlerdi vahşetin

çağrısını! Geyiğin öldürülüşü görülmeye değerdi doğrusu!
Büyük bir hevesle yola koyuldular, gözleri pek keskin olmayan ve iz sürmede acemi olan Koskoosh bile izleri kolaylıkla takip edebiliyordu, izler öylesine belirgindi ki. Daha yeni yazılmış bu korkunç trajediyi adım adım okuyarak yakın takibe devam ettiler. Geyiğin direndiği yere geldiler. Üç adam boyundaki alanda kar eşilmiş, oraya buraya dağılmıştı. Ortada geyiğin iri toynaklarının derin izleri vardı, kurtların hafif ayak izleriyse her tarafı kaplamıştı. Kardeşleri ava saldırırken bazıları da bir kenara kıvrılıp dinlenmişlerdi. Kara uzandıkları yerdeki izler henüz çok tazeydi. Kurtlardan biri deliye dönmüş kurbanın bir darbesi sonucu ezilerek ölmüştü. Etleri sıyrılmış birkaç kemikten bu anlaşılıyordu.
Kar ayakkabılarıyla çıktıkları takibe geyiğin ikinci kez direndiği yerde yeniden ara verdiler. Koca yaratık burada umutsuzca mücadele etmişti. İki kere yere yıkılmış –kardan kolaylıkla anlaşılıyordu bu– iki keresinde de saldırganları başından atmış ve biraz daha zaman kazanmıştı. Görevini çoktan tamamlamıştı, ama yine de hayat değerliydi onun için. Bir kez yere yıkılan bir geyiğin yeniden ayağa kalkması olacak şey değil, demişti Zing-ha, ama bu geyik ayağa kalkmıştı işte. Olanları dinleyen şaman bunda bir alamet olduğunu söylemişti.
Sonra geyiğin nehir kıyısını geçip ormana ulaştığı yere vardılar. Düşmanları geyiğin ardından yetişip üstüne çullanmış, o da gerisingeri onlara

saldırmış, iki tanesini karda ezip öldürmüştü. Anlaşılan avın ellerine düşmesi an meselesiydi, çünkü kurtlar karın üzerinde yığılıp kalan kardeşlerine dokunmamışlardı. Geyiğin direndiği iki yeri daha hızla geride bıraktılar. Bu ikisi arasındaki mesafe, saldırının kısa aralıkla gerçekleştiğini gösteriyordu. Yol kana bulanmıştı, iri hayvanın düzgün adımlarının arası kısalmış, izler düzensizleşmişti. Sonra boğuşmanın ilk seslerini duydular – kovalamaca sırasındaki gür hırlamalar yerini kıran kırana bir mücadeleyi ve ete saplanan dişleri çağrıştıran kesik, huysuz havlamalara bırakmıştı. Zing-ha ve ileride kabilenin reisi olacak olan Koskoosh esen rüzgâra karşı, karda sürünerek ilerlediler. Bir ladin fidanının dallarını aralayıp baktıklarında, geyiğin son anlarını yaşadığını gördüler.

Bu manzara, bütün gençlik anıları gibi, belleğinde taptaze duruyordu ve feri kaçmış gözleriyle, geçmişteki bu sahneyi olanca canlılığıyla yeniden seyretti. Koskoosh'un tuhafına gitti bu, çünkü daha sonraki günlerde, erkeklerin lideri olduğunda ve ihtiyar heyetinin başına geçtiğinde, bir bıçak dövüşünde öldürdüğü tuhaf beyaz adam bir yana, büyük işler başarmış, adı Pellylerin ağzında bir bedduaya dönüşmüştü.

Ateş sönmeye yüz tutup da hava iyice ayazlayıncaya kadar gençlik günlerini düşündü uzun uzun. Bu kez ateşi iki çahyla besledi ve ömrünün süresini geri kalan odunla ölçmeye çahştı. Sitcum-to-ha dedeciğini düşünüp daha fazla çalı çırpı toplamış olsaydı, daha uzun süre kalırdı

hayatta. Her şey daha kolay olurdu. Ama o öteden beri düşüncesiz bir çocuktu, hele Zing-ha'nın oğlunun oğlu Kunduz ona göz koyduğundan beri büyüklerini hiç saymaz olmuştu. Neyse, bunun ne önemi vardı ki? Kendisi de gençliğinde öyle değil miydi sanki? Bir süre sessizliği dinledi. Kim bilir, belki de oğlunun kalbi yumuşar, köpekleriyle gelip yaşlı babasını alır, kabileyle birlikte, bir sürü semiz rengeyiğinin dolaştığı yerlere götürürdü.

Kulaklarını iyice zorladı, uğuldayan beyni bir an için duruldu. Hayır, hiçbir kıpırtı yoktu. Engin sonsuzluğun içinde soluk alan tek canlı kendisiydi. Ne kadar da ıssızdı! Dur! O da ne? Tepeden tırnağa ürperdi. O tanıdık uzun uluma böldü sessizliği, çok da yakından geliyordu. Sonra kararmış gözlerinin önünden o yaşlı erkek geyiğin görüntüsü geçti – parçalanmış böğrü, kan revan içindeki karnı, dağılmış yelesi ve son ana kadar sağa sola savurduğu çatallı boynuzları. Beliren gri şekilleri, parlayan gözleri, dışarı sarkan dilleri ve salyalı azıdişlerini gördü. Sonra da bu amansız çemberin çiğnenmiş karın ortasında siyah bir nokta haline gelinceye dek daralışını. Soğuk bir burun değdi yanağına, bu dokunuşla ruhu bir çırpıda geçmişten bulunduğu ana geri döndü. Elini hızla ateşe uzatarak yanan bir odunu kaptı. İnsana karşı duyduğu kalıtsal korkunun bir an etkisinde kalan hayvan geri çekildi, çekilirken de uzun bir ulumayla kardeşlerine seslendi. Hırsla yanıt verdiler ona ve Koskoosh'un etrafında gri bir çember oluşturarak, ağızların-

dan salyalar akıta akıta bekleşmeye başladılar. Koskoosh, çılgına dönmüş gibi, yarı yanmış odun parçasını salladı, havayı koklama sesleri hırlamalara dönüştü, ama yerinde duramayan hayvanlar bir türlü dağılmıyorlardı. Derken içlerinden biri çemberi yarıp yavaş yavaş öne çıktı, ardından bir ikincisi, sonra bir üçüncüsü; hiçbiri de geri çekilmiyordu. Niye sarılmalı ki hayata, diye sordu kendine ve elindeki yanan odunu kara fırlatıp attı. Cızırdayarak sönüp gitti odun. Hayvanlar huzursuzca hırıldadılar ama yerlerinden kıpırdamadılar. Koskoosh yaşlı erkek geyiğin son direnişini gördü yeniden ve başını bezgin bir şekilde dizlerinin üstüne bıraktı. Zaten ne önemi vardı ki? Hayatın kanunu değil miydi bu?

Yüz Karası

Her şey bitmişti. Yuvasına ulaşmaya çabalayan bir güvercin gibi Avrupa'nın başkentlerine varmaya çalışan Subienkow, çetin ve korkunç yolculuklardan sonra, işte burada, yurdundan olabildiğince uzakta, Rus Amerikası'nda yolun sonuna gelmişti. Elleri arkadan bağlı, karda oturmuş işkenceyi bekliyordu. Hemen önünde karda yüzükoyun yatan ve acılar içinde kıvranan Kazak'a baktı merakla. Erkekler bu devle işlerini bitirmiş, onu kadınlara havale etmişlerdi. Adamın çığlıklarından kadınların gaddarlıkta erkeklerden geri kalmadıkları anlaşılıyordu.

Subienkow adama uzun uzun baktı ve ürperdi. Ölmekten korkmuyordu. Varşova'dan Nulato'ya kadar uzanan bu usandırıcı yolculuklar boyunca ölümle hep burun buruna gelmişti, şimdi ölüm düşüncesinden ürkecek değildi. Ama işkenceye

gelemezdi. Bu ağırına gidiyordu. Gururunun incinmesi, katlanmak zorunda kalacağı acıdan değil, acının onu zavallılaştıracak olmasından kaynaklanıyordu. Daha önce Koca İvan ve diğerlerinin yaptığı gibi dua edeceğini, merhamet dileyip yalvaracağını biliyordu. Bu hiç hoşuna gitmiyordu. Yürekli ve temiz bir şekilde, gülümseyerek ve son bir jest yaparak ölüp gitmek – işte böyle olmalıydı ölüm. Denetimini yitirmek, tenindeki acılar yüzünden ruhunun yaralanmasına izin vermek, bir maymun gibi acı, anlamsız çığlıklar atmak, tam anlamıyla bir hayvana dönüşmek – işte bu çok korkunçtu.
Hiç kaçma şansı olmamıştı. Ateşli bir şekilde Polonya'nın bağımsızlığını düşlediğinden beri Kader'in elinde bir kuklaya dönmüştü. Ta başından beri, Varşova'da, St. Petersburg'da, Sibirya'daki maden ocaklarında, Kamçatka'da, kürk hırsızlarının çılgın kanolarında Kader ona bu sonu hazırlamıştı. Şüphesiz, kendisi için –öylesine ince ruhlu, duyarlı, tutkuları derisinin altında hırsla yanıp duran bir hayalperest, bir şair ve ressam olan kendisi için– hazırlanmış olan bu son, ta ezelden beri dünyanın temeline kazınmıştı. Daha kendisinin düşü bile kurulmamışken, kendisini oluşturan titreşimli duyarlılığın çetin ve acımasız bir yabanıllık içinde yaşamasına, bu uzak gece diyarında, dünyanın son sınırlarının ötesindeki bu karanlık yerde ölmesine karar verilmişti.
Göğüs geçirdi. Demek, şu gördüğü Koca İvan'dı ha? – Dev Koca İvan, deniz korsanlığına soyunan Kazak, bir boğa kadar soğukkanlı, sıradan

insanlara acı veren bir darbeyi bir gıdıklama gibi algılayacak kadar sağlam bir yapıya sahip, çelik sinirli demir adam. Ama bu Nulato Kızılderililerinin eline düşünce Koca İvan'ın dayanıklılığından, soğukkanlılığından eser kalmamıştı işte. Bu konuda çok başarılıydılar. Bir insanın bu kadar acı çekip de hayatta kalması inanılır gibi değildi. Koca İvan sinirlerinin sağlamlığının bedelini ödüyordu. Diğerlerinin dayandığından iki misli fazla dayanmıştı.

Subienkow, Kazak'ın çektiği acıları görmeye daha fazla dayanamayacağını anladı. İvan neden ölmüyordu? Bu canhıraş çığlıklar sona ermezse çıldırabilirdi. Ama o zaman da sıra kendisine gelecekti. Yakaga, suratında nefret dolu bir sırıtışla onu bekliyordu – daha geçen hafta kaleden aşağı atıp suratında köpek kamçısını şaklattığı Yakaga. Yakaga onun icabına bakardı. Şüphesiz, Yakaga ona daha ince işkenceler, daha özel eziyetler hazırlamıştı. İvan'ın attığı çığlıklardan nelere maruz kaldığı belli oluyordu. Üzerine üşüşen kadınlar kahkahalar atıp el çırparak geri çekildiler. Subienkow, İvan'a yapılan korkunç eziyeti görünce deh gibi gülmeye başladı. Gülüşüne bir anlam veremeyen Kızılderililer şaşkınlıkla ona baktılar. Ama Subienkow bir türlü kendini tutamıyordu.

Böyle devam edemezdi. Kendini zorladı, bedeninin kesik kesik sarsılması yavaş yavaş azalıp kayboldu. Başka şeyler düşünmeye çalıştı ve geçmişine daldı. Annesini, babasını, benekli midilliyi, ona dans etmesini öğreten ve gizlice Voltaire'in yıpranmış bir kitabını veren Fransızca öğretme-

nini hatırladı. Bir kez daha, Paris'i, kasvetli Londra'yı, cıvıl cıvıl Viyana'yı ve Roma'yı gördü. Bir kez daha, Varşova'da tahtında oturan kralıyla bağımsız bir Polonya düşleyen ateşli gençleri gördü. Ah, işte uzun yolculuk böyle başlamıştı. İçlerinde hayatta kalan tek kişi kendisi olmuştu. St. Petersburg'da idam edilen iki kişiden başlayarak, o gözüpek insanların ölümlerinin birer birer çetelesini tutmaya başladı. Bir tanesi gardiyanlar tarafından dövülerek öldürülmüş, bir diğeri aylarca yürüdükleri o kanlı sürgün yolunda Kazak muhafızlarınca dövülüp işkence edildikten sonra yolda ölüp kalmıştı. Hep vahşet vardı – kaba, hayvani bir vahşet. Hummadan, kırbaç altında ya da madenlerde ölmüşlerdi. Son ikisi kaçtıktan sonra, Kazaklarla girdikleri çatışmada ölmüş, bir tek kendisi, karın içinde bıraktığı bir yolcunun belgelerini ve parasını çalarak Kamçatka'ya ulaşmayı başarmıştı.
Vahşetten başka bir şey değildi yaşadıkları. Tüm bu yıllar boyunca yüreği resim atölyelerinde, tiyatrolarda ve saraylarda atarken, kendisi vahşet tarafından kuşatılmıştı. Hayatını kanla satın almıştı. Herkes birilerini öldürmüştü. Kendisi de o yolcuyu pasaportu için öldürmemiş miydi? Bir gün içinde iki Rus subayıyla düello yaparak ne kadar cesur olduğunu kanıtlamıştı. Kürk hırsızları arasında bir yer edinebilmek için kendisini kanıtlaması gerekiyordu. Mutlaka onların arasına girmek zorundaydı. Ardında, Sibirya'yla Rusya arasında aşılması binlerce yıl süren bir yol vardı. O taraftan kaçamazdı. Gide-

bileceği tek yol, karanlık ve buzlu Bering Denizi'nden Alaska'ya dek uzanıyordu. Bu yol onu vahşetin uç noktasına sürüklemişti. Kürk hırsızlarının iskorbüt illetinin harap ettiği gemisinde, çalkantılı denizin dinmek bilmeyen fırtınalarının ortasında, yiyecek ve sudan mahrum kalan insanlar birer canavara dönmüştü. Gemiyle Kamçatka'dan doğuya üç kez gitmişti. Üçünde de onca zorluk ve ıztıraptan sonra hayatta kalanlar Kamçatka'ya geri dönmüştü. Kaçış yolu yoktu, geldiği yoldan geri gidemezdi çünkü orada kendisini madenler ve kamçı bekliyordu. Yeniden, dördüncü ve son kez gemiyle doğuya doğru yola çıkmıştı. Gemide masalsı Seal Adaları'nı ilk keşfedenlerle birlikteydi; ama o, kürk ganimetini Kamçatka'nın çılgın sefahat âlemlerinde onlarla paylaşmak için geri dönmedi. Geri dönmemeye ant içmişti. Sevgili Avrupa başkentlerine ulaşmak için yola devam etmesi gerektiğini biliyordu. Bu yüzden bir başka gemiye binip bu karanlık ülkede kaldı. Yoldaşları Slovenyalı avcılar, Rus serüvenciler, Moğollar, Tatarlar ve Sibirya yerlileriydi; vahşilerin yaşadığı bu yeni dünyada her tarafı kana bulamışlardı. Kürk haracını vermeyen köylerin tamamını kılıçtan geçirmişler, kendileri de geminin mürettebatı tarafından katledilmişlerdi. Bu topluluktan yalnızca kendisi ve bir Finli hayatta kalmıştı. Issız Aleut Adaları'ndan birinde yalnızlığın ve açlığın hüküm sürdüğü bir kış geçirmişler, bahar gelince şans eseri oradan geçen başka bir kürk gemisi tarafından kurtarılmışlardı.

Ama o korkunç vahşet peşini hiç bırakmamıştı. Geri dönmeyi reddetmiş, bir gemiden diğerine geçmiş, sonunda güneyi keşfe çıkan bir gemiye binmişti. Bütün Alaska sahili boyunca vahşi sürülerinden başka bir şeyle karşılaşmamışlardı. Ne zaman denizden fırlayan adaların ya da sarp kayalıkların arasına demirleseler ya bir çatışma çıkıyor ya da fırtınaya yakalanıyorlardı. Kimi zaman gemiyi batırabilecek fırtınalarla boğuşuyorlardı, kimi zaman da korsanların barutunun kanlı meziyetlerini görmek isteyen, yüzleri savaş boyasıyla sıvanmış, çığlıklar atan yerlilerin savaş kanoları beliriyordu denizde. Bunun üzerine güney kıyılarına, efsanevi Kaliforniya topraklarına doğru yola çıkmışlardı. Söylendiğine göre, Meksika'dan savaşarak ta yukarılara kadar çıkan İspanyol serüvenciler vardı burada. Tek umudu bu İspanyol serüvencilerdi. Onlara bir sığınsa gerisi kolaydı –bir yıl, bilemedin iki yıl, ne önemi vardı ki– Meksika'ya, oradan da gemiyle Avrupa'ya geçerdi. Ne var ki tek bir İspanyola dahi rastlamamışlardı. Karşılarına çıkan tek şey aşılmaz bir vahşet duvarıydı. Sanki cümle âlem toplanıp yüzlerini savaş boyasıyla boyamış, gelip onları sahilden gerisingeriye püskürtmüştü. Sonunda sandallardan biri batırılıp içindeki bütün adamlar öldürülünce kaptan seferden vazgeçmiş, yeniden kuzeye yelken açmışlardı.

Yıllar geçmişti. Michaelovski Tabyası kurulduğunda Tebenkoff'un emrinde çalışmıştı. Kuskokwim vilayetinde iki yıl geçirmişti. İki yaz haziran ayında Kotzebue Geçidi'nin yönetimini üstlen-

mişti. O zamanlar kabileler takas için burada toplanıyordu; neler yoktu ki burada: Sibirya'dan benekli geyik derileri, Diomede Adaları'ndan fildişi, arktik kuşaktan mors derileri, ticaret yoluyla kabileden kabileye geçen garip çömlek kandiller ve bir keresinde de, nasıl olduysa buralara kadar ulaşmış İngiliz yapımı bir avcı bıçağı. Subienkow buranın coğrafya öğrenilecek bir okul olduğunu anladı – Norton Geçidi'nden, King Adası'ndan, St. Lawrence Adası'ndan, Prince of Wales Burnu'ndan ve Point Barrow'dan gelen Eskimolarla karşılaşıyordu. Bu yerlerin başka adları vardı ve uzaklıkları günlerle ölçülüyordu. Mal değiş tokuşunda bulunan bu vahşiler çok uzaklardan geliyordu; çömlek kandiller ve çelik bıçak tekrar tekrar yapılan değiş tokuş sonucunda daha da uzaklardan gelmişti. Subienkow zorbalık ediyor, kandırıyor, rüşvet veriyordu. Uzaklardan gelen her yolcu, her kabile üyesi onun karşısına çıkarılıyordu. Yabani hayvanların, düşman kabilelerin, balta girmemiş ormanların, sarp dağ geçitlerinin yanı sıra akla hayale sığmayacak hikâyeler de anlatılıyordu; ama arka planda hep mavi gözlü, sarı saçlı, şeytan gibi dövüşen ve hep kürk peşinde koşan beyaz adamlarla ilgili söylenti ve hikâyeler vardı. Doğuda oldukları söyleniyordu – doğunun çok, çok ötelerinde. Kimse görmemişti onları. Buralara ulaşan yalnızca onlara ilişkin hikâyelerdi.

Zor bir okuldu. İnsan tuhaf lehçelerden, gerçekle masalı birbirine karıştıran, mesafeleri yolculuğun zorluğuna göre değişen "uykular"la ölçen

karanlık beyinlerden coğrafya hakkında ne öğrenebilirdi ki? Sonunda kulağına gelen bir söylenti Subienkow'a cesaret verdi. Doğuda, mavi gözlü adamların bulunduğu büyük bir nehir vardı. Nehrin adı Yukon'du. Michaelovski Tabyası'nın güneyinde, Rusların Kwikpak dedikleri başka bir büyük nehir daha vardı. Söylentilere bakılırsa, bu iki nehir aynıydı.

Subienkow, Michaelovski'nin yanma döndü ve Kwikpak boyunca keşfe çıkılması için tam bir yıl dil döktü. Sonunda Rus melezi Malakoff çıktı ortaya ve Kamçatka'dan gelen en azgın ve vahşi serüvenci sürüsünün başına geçti. Subienkow onun yardımcısıydı. Büyük Kwikpak deltasmm labirentlerini taradılar, kuzey kıyısındaki ilk tepeciklerden başlayarak, küpeşteleri mal ve cephaneyle yüklü deri kanolarla, iki ila on mil genişliğinde, beş mil hızla akan hayli derin nehirde beş yüz mil boyunca boğuşarak yol aldılar. Malakoff kaleyi Nulato'da kurmaya karar verdi. Subienkow biraz daha ilerlemekte ısrarlıydı. Ancak Nulato'da kalma fikrine çabucak alıştı. Uzun kış mevsimi yaklaşıyordu. Yapılacak en iyi şey beklemekti. Bir sonraki yaz, buzlarm çözüldüğü ilk günlerde Kwikpak'ta izini kaybettirir, Hudson Körfezi Kumpanyası'nın ileri karakollarına ulaşırdı. Kwikpak'ın Yukon olduğu söylentisi Malakoff'un kulağına gitmemiş, Subienkow da bunu ona söylememişti.

Kaleyi kurma zamanı gelmişti. İnsanlar zorla çalıştırılıyordu. Kütük duvarlar oflayıp puflayan Nulato Kızılderililerinin iniltileri arasmda yükse-

liyordu. Kırbaç patlıyordu sırtlarında ve sırtlarında patlayan kırbacı korsanların demir gibi ağır elleri tutuyordu. Kaçan Kızılderililer yakalanıp geri getiriliyor, kalenin önünde yere bağlanıyor, böylece hem kendileri hem de kabileleri kırbaç cezasının ne demek olduğunu öğreniyordu. Kızılderililerin ikisi kırbaç altında öldü; bazıları ömür boyu sakat kaldı; geri kalanlarsa derslerini aldılar ve bir daha kaçmaya yeltenmediler. Kale daha bitmeden havada karlar uçuşmaya başlamıştı; sıra kürk toplamaya gelmişti. Kabileye ağır bir kürk haracı koymuşlardı. Dayak ve kırbaçlama devam ediyordu, haracın ödenmesi için kadınlar ve çocuklar rehin tutuluyor, yalnızca kürk hırsızlarının bildiği bir vahşete maruz kalıyorlardı.

Kan ekmişlerdi, sıra hasata gelmişti. Kale gitmişti. Cayır cayır yanan kalenin alevlerinin ışığında kürk hırsızlarının yarısı doğranmış, diğer yarısı da işkenceyle öldürülmüştü. Yalnızca Subienkow'la Koca İvan kalmıştı hayatta, karda kıvranarak yatan şeye Koca İvan denebilirse tabii.

Subienkow, Yakaga'nın kendisine sırıttığını gördü. Yakaga'ya yaptıklarını inkâr edemezdi. Yüzünde kamçının izi hâlâ görülebiliyordu. Subienkow suçlayamazdı onu, ancak Yakaga'nın kendisine neler yapabileceğini düşünmek hoşuna gitmiyordu. Kabilenin şefi Makamuk'a yalvarmayı geçirdi aklından, ancak iyice düşününce bunun bir işe yaramayacağına karar verdi. İplerini koparıp dövüşerek ölmeyi düşündü yeniden. Böylesi bir son çabuk olurdu. Ama iplerini koparamıyordu. Geyik sırımları koparama-

yacağı kadar sağlamdı. Kafasında planlar kurarken aklına bir fikir geldi. Makamuk'a işaret edip bu sahilin lehçesini bilen bir tercüman getirilmesini söyledi.

"Bak, Makamuk," dedi, "ölmeye niyetim yok. Benim gibi büyük bir adamın ölmesi aptallık olur. Doğrusu, ben ölmemeliyim. Ben şu gördüğün leşlerden farklıyım."

Bir zamanlar Koca İvan olan, şimdi acılar içinde kıvranan şeye şöyle bir bakıp ayağıyla aşağılarcasına dürttü.

"Ben ölmek için fazla akıllıyım. Bak, bende harika bir ilaç var. Bu ilacı bir tek ben biliyorum. Ölmeyeceğime göre, bu ilacın sırrını seninle paylaşmak istiyorum."

"Ne ilacıymış bu?" diye sordu Makamuk.

"Acayip bir ilaç."

Subienkow sırrını vermek istemiyormuşçasına bir süre kendisiyle cebelleşti.

"Sana anlatacağım. Bu ilaçtan tenine biraz sürersen deriyi taş gibi, demir gibi sertleştirir, öyle ki hiçbir silah deriye işlemez. En güçlü kesici alet bile işe yaramaz. Kemik bıçak çamur topağına döner, size getirdiğimiz demir bıçakların ucu bile hemen bükülüverir. Bu ilacın sırrının karşılığında bana ne vereceksin?"

"Hayatını bağışlarım," dedi Makamuk tercüman aracılığıyla.

Subienkow alay edercesine bastı kahkahayı.

"Ve ölene kadar evimde kölelik edersin."

Polonyalının küstah kahkahası daha da gürleşti.

"Elimi ayaklarımı çöz de konuşalım," dedi.

Reis adamlarına işaret etti; Subienkow serbest kalınca bir sigara sarıp yaktı.

"Budalaca bir konuşma bu," dedi Makamuk. "Böyle bir ilaç yok. Olamaz. Kesici bir alet her ilaçtan daha güçlüdür."

Reisin akh yatmamıştı ama gene de kararsızdı. Kürk hırsızlarının işe yarayan bir sürü şeytanlığına şahit olmuştu. Tamamen inanmamazlık edemiyordu.

"Hayatını bağışlayacağım, ama köle olmayacaksın," dedi.

"Yetmez."

Subienkow bir tilki kürkü pazarlığı edermişçesine soğukkanlılıkla oynuyordu oyununu.

"Harika bir ilaçtır. Birçok kere hayatımı kurtarmıştır. Bir kızak ve yeteri kadar köpek benimle ırmağa inecek; ayrıca Michaelovski Tabyası'na varmaya bir gün kalana dek bana eşlik edecek altı avcı istiyorum."

"Burada kahp bize sihirbazlıklarını öğretmelisin," dedi Makamuk.

Subienkow omuz silkip sustu. Sigarasının dumanını buz gibi havaya üfledi ve merakla Koca Kazak'tan geri kalana baktı.

"Ya bu yara izi!" dedi Makamuk birden, Polonyalının ensesindeki bıçak yarası izini göstererek; Kamçatka'da bir kavga sırasında almıştı bu yarayı. "İlaç bir işe yaramıyor. Keskin uç, ilaçtan daha güçlüymüş."

"Vuran adam güçlü biriydi." (Subienkow biraz düşündü.) "Senden, hatta en güçlü avcından bile daha güçlüydü."

Mokaseninin ucuyla Kazak'a dokundu yeniden; tüyler ürpertici bir manzaraydı, artık kendinde değildi, ancak büyük acılar içinde yanan canı, orası burası kesilmiş, harabeye dönmüş bedenine sarılıyor, bir türlü çıkmak bilmiyordu.

"Ayrıca, ilaç yeterince kuvvetli değildi. Çünkü orada istediğim türden böğürtlen yoktu, ama bu civarda yığınla var. Burada yapacağım ilaç çok etkili olacak."

"Nehre inmene izin veriyorum," dedi Makamuk, "kızak, köpekler ve sana eşlik edecek altı avcıyı alabilirsin."

"Çok düşündün," dedi alıngan bir sesle Subienkow.

"Koşullarımı hemen kabul etmemekle ilacıma hakaret ettin. Bu yüzden daha fazlasını talep edeceğim. Yüz tane de kunduz kürkü istiyorum." (Makamuk dudak büktü.) "Elli kilo da kurutulmuş balık." (Makamuk onaylarcasına başını salladı, ne de olsa balık bol ve ucuzdu.) "İki kızak istiyorum – biri benim, diğeri de kürklerim ve balıklarım için. Tüfeğimi de geri vermelisiniz. Bu fiyat hoşunuza gitmezse bilin ki birazdan daha fazlasını isteyeceğim."

Yakaga, reisin kulağına bir şeyler fısıldadı.

"İyi de ilacının gerçek ilaç olup olmadığını nasıl anlayacağım?"

"Çok kolay. Önce ormana gideceğim – "

Yakaga şüpheli bir ifade takman Makamuk'un kulağına yine bir şeyler fısıldadı.

"İstersen yirmi avcın benimle gelebilir," diye devam etti Subienkow. "Haliyle, ilacı yapmak için

gereken böğürtlen ve kökleri bulmam lazım. Sonra siz balık, kunduz kürkü ve silahımı yüklediğiniz iki kızağı getirip bana eşlik edecek altı avcıyı da ayarlayınca, yani her şey hazır olunca enseme ilacı sürüp başımı kütüğün üzerine koyacağım. İşte o zaman en güçlü avcınız baltayı alıp üç kez enseme indirebilir. İstersen sen kendin vurursun üç kez."

Kürk hırsızlarının en son ve en mükemmel sihrini Makamuk hayretten ağzı bir karış açık dinliyordu.

"Ama şu da var," dedi Polonyalı aceleyle, "her vuruştan sonra ilacı yeniden sürmeliyim. Balta ağır ve keskindir, bir hata olsun istemem."

"İstediklerinin hepsi yerine getirilecek," diye atıldı Makamuk. "İlacını yapmaya başla."

Subienkow duyduğu sevinci bastırdı. Umutsuz bir oyun oynuyordu ve hiçbir yanlışlık olmaması gerekiyordu. Küstahça konuştu.

"Fazla ağırdan aldın. İlacıma hakaret ettin. Bu hakareti temizlemek için kızını bana vermen gerekiyor."

Bir gözü şaşı, azıdişlerinden biri öne çıkık, hastalıklı görünen kızı işaret etti. Makamuk kızmıştı, ama Polonyalı soğukkanlılığını korudu, bir sigara daha sarıp yaktı.

"Acele et," diye tehdit edercesine konuştu. "Acele etmezsen başka şeyler de isterim."

Sözlerini takip eden sessizlikte, bu kasvetli kuzey manzarası silinip gitti gözlerinin önünden, yeniden yurdunu, Fransa'yı ve bir ara azıdişi öne çıkık kıza bakınca, gençliğinde, Paris'e ilk geldiğinde tanıştığı şarkıcı ve dansçı bir kızı hatırladı.

"Kızı ne yapacaksın?" diye sordu Makamuk.
"Nehrin aşağılarına götüreceğim." Subienkow kıza ahcı gözle baktı. "Ondan iyi eş olur, hem senin kanından biriyle evlenmek ilacımın şanına yaraşır bir şereftir."
Yeniden şarkıcı ve dansçı kızı hatırladı, ondan öğrendiği bir şarkıyı yüksek sesle mırıldandı. Eski hayatı yeniden gözlerinin önünden geçti, ama kendi anılarının resimlerine sanki herhangi birinin hayatının resimlerine bakıyormuşçasına, ilgisiz, kişisellikten uzak bir şekilde bakıyordu. Reisin sesi sessizliği aniden bozunca irkildi.
"Öyle olsun," dedi Makamuk. "Kız seninle nehre inecek. Ama unutma, ensene baltayla ben vuracağım."
"Ama ben de her seferinde ilaç süreceğim," dedi Subienkow, sanki endişesini bastırmakta güçlük çekiyormuş havalarındaydı.
"Pekâlâ, her vuruştan sonra ilaç süreceksin. Kaçmayasın diye seninle gelecek olan avcılar işte bunlar. Onlarla ormana git ve ilacının malzemesini topla."
Makamuk, Polonyalının açgözlülüğüne bakarak, ilacın değerli bir şey olduğuna karar vermişti. Ancak ilaçların en güçlüsü, ölümün gölgesindeki bir adamın kocakarı gibi pazarlığa kalkışmasını sağlayabilirdi.
Polonyalı yanındaki nöbetçilerle ladin ağaçlarının arasında kaybolunca Yakaga, "Hem ilacın sırrını öğrenince onu kolayca yok edebilirsin," diye fısıldadı.
"Onu nasıl yok edebilirim ki?" diye karşılık verdi

Makamuk. "İlacı onu öldürmemize izin vermez."
"İlacı sürmediği yerler olacaktır," diye yanıtladı Yakaga. "Oralarından öldürürüz onu. Mesela kulaklarından. Çok güzel; mızrağı bir kulağından sokar diğerinden çıkarırız. Ya da gözleri olabilir. Eminim ilaç gözlere sürülemeyecek kadar keskindir."
Reis kafasını salladı. "Çok akıllısın Yakaga. Eğer başka şeytanca şeyleri yoksa onu öldürürüz."
Subienkow ilacı için gerekli şeyleri zaman kaybetmeden topladı. Ladin ağacının iğne yaprakları, söğüt ağacının kabuk içi, huş ağacından soyulmuş bir parça kabuk ve avcılara karın altından kazdırarak çıkarttırdığı biraz böğürtlen dahil önüne ne gelirse topladı. Donmuş birkaç kökle gerekli malzemeyi tamamlayıp kampa döndü.
Makamuk ve Yakaga yanına çömelmişler, kaynayan suya hangi malzemeden ne kadar koyduğunu izliyorlardı.
"Unutmayın ilk önce böğürtlenleri suya atacaksınız," dedi Subienkow.
"Aaa, evet, bir şey daha – bir insan parmağı. Hadi, Yakaga, uzat da parmağını keseyim."
Ama Yakaga elini arkasına gizleyip kaşlarını çattı.
"Yalnızca küçük bir parmak," diye yalvardı Subienkow.
"Yakaga, ona parmağını ver," diye emretti Makamuk.
"Etrafta yığınla parmak var," diye söylendi Yakaga, karın üstündeki işkence edilerek öldürülmüş insan kalıntılarını göstererek.
"Canlı birinin parmağı olması gerekiyor," diye karşı çıktı Polonyalı.

"Öyleyse sana canlı birinin parmağını getireyim," dedi Yakaga; Kazak'ın yanına gitti ve bir parmağını kesti.
"Henüz ölmemiş," dedi kanlı ganimeti Polonyalının önüne atarak. "Üstelik iyi bir parmak, çünkü kocaman."
Subienkow parmağı kazana atıp şarkı söylemeye başladı. Karışımın üzerine eğilmiş, büyük bir ciddiyetle bir Fransız aşk şarkısı söylüyordu.
"Söylediğim bu sözler olmadan ilaç bir işe yaramaz," dedi. "Bütün mesele sözlerde. Tamam, işte hazır."
"Sözleri yavaş yavaş söyle ki ben de öğreneyim," dedi Makamuk.
"Denemeyi yapmadan olmaz. Balta ensemden üç kez sektikten sonra bu sözcüklerin sırrını söyleyeceğim sana."
"Ama ya ilaç işe yaramazsa?" diye telaşla sordu Makamuk.
Subienkow öfkeyle ona döndü.
"Benim ilacım her zaman iyidir. Eğer iyi çıkmazsa bana da diğerlerine yaptıklarını yaparsın. Oramı buramı azar azar kesersin, onu kestiğin gibi." Kazak'ı gösterdi. "İlaç soğudu. Şimdi enseme süreceğim, sürerken de büyülü sözleri söyleyeceğim."
İğrenç karışımı ensesine sürerken büyük bir ciddiyetle "Marsaillaise"in bir dizesini mırıldanmaya başladı.
Bir çığlık oyununu yarıda kesti. Dev Kazak, sonsuz dayanma gücü sayesinde dizlerinin üzerinde son bir kez doğrulmuştu. Koca İvan karda acılar

içinde kıvranıp dururken Nulatolar şaşkınlıktan kahkaha atıp el çırpmaya başladılar.
Gördüğü manzara Subienkow'un midesini kaldırdıysa da kendini tutup sinirlenmiş gibi yaptı. "Böyle olmaz," dedi. "Öldürün şunu da denemeyi yapalım. Hey, Yakaga, kes şunun sesini."
Yakaga işini görürken Subienkow Makamuk'a döndü.
"Unutma çok sert vuracaksın. Çocuk oyunu değil bu. Al bakalım, baltayı kütüğe sapla, bakalım adam gibi vurabiliyor musun."
Makamuk söyleneni yaptı, baltayı dikkatle ve olanca gücüyle kütüğe sapladı, kütükten büyük bir parça koptu.
"Çok iyi." Çar'ın polisi tarafından Varşova'da tutuklandığından beri kendisini kuşatan vahşet duvarını simgelermişçesine etrafını saran vahşilerin yüzlerine baktı Subienkow. "Baltanı al Makamuk ve orada dur. Şimdi yere uzanacağım. Elimi kaldırınca olanca gücünle vur. Dikkat et, arkanda biri olmasın. İlaç iyi, balta ensemden sekip elinden fırlayabilir."
Kürk ve balıkla yüklü, köpeklerin koşulu olduğu iki kızağa baktı. Tüfeği kunduz kürklerinin üstünde duruyordu. Kendine eşlik edecek altı avcı kızakların yanında bekliyordu.
"Kız nerede?" diye sordu Polonyalı. "Deneme yapılmadan önce kızakların yanına getirin onu."
Söylediği yapılınca Subienkow kara uzandı, uyumaya hazır yorgun bir çocuk gibi başını kütüğün üzerine koydu. Uzun zamandır o kadar usanç verici bir hayat sürmüştü ki gerçekten de yorgundu.

"Sana ve senin gücüne gülüyorum, ey Makamuk," dedi. "Vur, olanca gücünle vur."
Elini salladı. Makamuk odun kırmakta kullanılan geniş ağızlı baltayı kaldırdı. Parlak çelik, buz gibi havayı yardı, Makamuk'un başının üzerinde bir süre asılı kaldıktan sonra Subienkow'un çıplak ensesine indi. Eti ve kemikleri kesip alttaki kütüğe saplandı. Afallayan vahşiler kafanın kan fışkıran boyundan bir yarda kadar uzağa fırladığını gördüler.
Kimseden çıt çıkmıyordu, herkes şaşkınlıktan donakalmıştı. Ardından, ilaç diye bir şey olmadığı kafalarına dank etti. Kürk hırsızı onları aptal yerine koymuştu. Onca tutsaktan bir tek o işkence görmekten kurtulmuştu. Demek bütün oyunu bunun için tezgâhlamıştı. Büyük bir kahkaha tufanı koptu. Makamuk utançla başını önüne eğdi. Kürk hırsızı onu aldatmıştı. İnsanlara hangi yüzle bakacaktı? Hâlâ patlayasıya gülüyorlardı. Makamuk, boynu bükük uzaklaştı. Bundan böyle Makamuk adıyla anılmayacağını biliyordu. Artık Yüz Karası'ydı o; bu utancın yükünü ölünceye kadar taşıyacaktı; kabileler baharda sombalığı avına çıktıklarında ya da yazın mal değiş tokuşu için toplandıklarında, kamp ateşlerinin etrafında, Yüz Karası'nın bir vuruşu sayesinde kürk hırsızının nasıl da huzur içinde can verdiği anlatılacaktı.
"Yüz Karası da kim?" diye sorduğunu duyabiliyordu küstah bir yeniyetmenin. Onlar da şöyle yanıt vereceklerdi. "Yüz Karası mı? Kürk hırsızının kellesini kesmeden önce Makamuk diye bilinirdi."

Midas'ın Müritleri

Wade Atsheler öldü – ölümü kendi elinden oldu. Bu olayın onu tanıyan küçük zümrenin hiç beklemediği bir şey olduğunu söylemek yanlış olurdu; yine de onun en yakınları olan bizler bir kere olsun bu konuyu tartışmış değildik. Bilinçaltımızda kendimizi bu olaya hazırlamıştık sanki. Olaydan önce, böyle bir şeyin gerçekleşebileceği aklımızın ucundan bile geçmemişti; ama öldüğünü öğrendiğimizde, sanki bunun olacağını hep biliyormuşuz da ne zaman olacak diye bekliyormuşuz gibi geldi bize. Geriye dönüp baktığımızda, bunun onun başındaki büyük beladan kaynaklandığını kolayca anlayabiliyoruz. Bilerek "büyük bela" dedim. Büyük demiryolu patronu Eben Hale'in vazgeçilmez sağ kolu olan, genç, yakışıklı birinin talihinden yakınması için hiçbir neden olamazdı. Yine de pürüzsüz alnının sanki büyük bir

dert ya da üzüntüden dolayı kırıştığına, kaşlarının çatıldığına tanık olmuştuk. Gür siyah saçlarının, yakıcı güneş ve kavurucu sıcaktan solan yeşil tohumlar gibi beyazlanıp döküldüğünü görmüştük. Son zamanlarda giderek artan bir hevesle katıldığı neşeli toplantılarımızda ansızın sürüklendiği o derin karamsarlığı ve dalgınlığı kim unutabilir? Neşenin doruğa tırmandığı anlarda hiçbir neden yokken, sanki bir uçurumun kıyısında bilinmeyen bir tehlikeyle boğuşuyormuşçasına, yüzü aniden zihinsel acılarla gerilip allak bullak olur, elleri kenetlenir, gözleri donuklaşır ve kaşları çatılırdı. Başındaki bu beladan asla bahsetmedi, biz de soracak kadar düşüncesiz değildik. Ama doğrusu da buydu, çünkü ona sormuş olsaydık, o da bize anlatmış olsaydı bile yardım etmeye gücümüz yetmezdi. Eben Hale öldüğünde sadık yardımcısı –yok, hayır, neredeyse evlatlığı ve tam anlamıyla iş ortağı desek daha doğru olur– yanımıza uğramaz oldu. Şimdi anlıyorum ki, bizimle görüşmemesi dostluğumuzdan hoşnut olmamasından değil, başındaki belanın daha da büyümüş olmasından kaynaklanıyordu. Bu bela o kadar büyümüştü ki artık ne bizim neşemize ortak olabiliyor ne de bizde teselli bulabiliyordu. Bunun nedenini o zaman anlayamamıştık, çünkü Eben Hale'in vasiyetnamesi açıklandığında, tüm dünya, bundan böyle Wade Atsheler'in, patronunun milyonlarının biricik mirasçısı olduğunu, vasiyetnamede belirtildiği üzere, bu büyük mirasın kayıtsız şartsız ona verildiğini öğrendi. Merhumun akrabalarına ne bir hisse senedi ne de bir kuruş nakit

para kalmıştı. Ailesine gelince; vasiyetnamede yer alan şaşırtıcı bir maddede açık seçik bir dille şöyle deniyordu: Eben Hale'in karısı, oğulları ve kızları Wade Atsheler'in gönlünden ne koparsa, ancak onun uygun gördüğü zamanlarda para alabileceklerdi. Eğer merhumun ailesinde küçük düşürücü bir olay yaşanmış ya da oğulları saldırgan ve sorumsuz davranmış olsalardı, bu garip davranış biraz olsun anlaşılabilirdi; ama Eben Hale'in aile saadeti dillere destandı; onun çocukları kadar temiz, akıllı, sağlıklı evlatlar bulabilmek için insanın ülke ülke dolaşması gerekirdi. Karısma gelince, onu iyi tanıyanlar tarafından "Gracchi'nin Annesi" diye hürmetle anılırdı. Tuhaflığı su götürmeyen bu vasiyetname geçici bir heyecan yarattı; ama herhangi bir itirazda bulunulmaması meraktan çatlayan halkı hayal kırıklığına uğrattı.

Eben Hale görkemli mermer anıtmezarına daha geçen gün yatırılmıştı. Şimdi de Wade Atsheler öldü. Haber bu sabah gazetede çıktı. Az önce, Atsheler'in kendini ebediyete teslim etmesinden kısa bir süre önce yolladığı anlaşılan bir mektup aldım. Önümde onun kendi eliyle yazdığı mektubuna iliştirdiği gazete kupürleriyle mektuplarm kopyaları duruyor. Bana söylediğine göre, orijinal mektuplar polisin elindeymiş. Aynı zamanda, kendisinin hiçbir suçu olmamasına rağmen dahil olduğu bu trajediye, toplumun varlığını tehdit eden bu korkunç ve şeytani tehlikeye karşı halkı uyarmam için bana yalvarmış. Aşağıda metni olduğu gibi veriyorum:

Ağustos 1899'da yaz tatilinden daha yeni dönmüştüm ki olay patlak verdi. O zamanlar durumu daha bilmiyorduk, kendimizi bu tür berbat olasılıklara karşı hazırlamayı henüz öğrenememiştik. Mr. Hale mektubu açtı, okudu ve gülerek masamın üzerine fırlattı. Mektuba göz attığımda, "Berbat ve seviyesiz bir şaka, Mr. Hale," diyerek ben de güldüm. İşte sevgili John, söz konusu mektubun kopyası.

M. M.'nin Bürosu, 17 Ağustos 1899.
Sermaye Baronu, Sayın Eben Hale:
Sayın Bay, – *Büyük servetinizin yirmi milyonluk bir kısmına* nakit olarak *ihtiyacımız olduğundan bu parayı bize ödemenizi rica ediyoruz. Bu ödemenin bize ya da ajanlarımıza yapılmasını istiyoruz. Sizi sıkıştırmak istemediğimizden, bu iş için belli bir süre vermediğimizi bilmenizi isteriz. Hatta, eğer işinizi kolaylaştıracaksa, ödemeyi onluk, on beşlik ve yirmilik taksitler halinde de yapabilirsiniz, yalnız taksitlerin bir milyondan az olmasını kabul edemeyiz.*
Bu eylemde hiçbir düşmanlık beslemediğimize dair bize güveniniz, Mr. Hale. Biz, giderek büyüyen ve ondokuzuncu yüzyılın son günlerini tarihe kızıl harflerle kazıyan entelektüel işçi sınıflnın üyeleriyiz. Kapsamlı bir ekonomi araştırması yaptıktan sonra bu işe girmeye karar verdik. Bu yöntemin, sermaye olmadan büyük ve kârlı işlere girişebilmek gibi birçok avantajı bulunmaktadır. Şu ana kadar hayli başarılı olduk ve sizinle yapacağımız işin de zevkli ve tatminkâr olmasını diliyoruz.

Lütfen, size ayrıntılarıyla anlatacağımız görüşlerimizi tüm dikkatinizle okuyunuz. Şu anki toplum düzeninin temelini mülkiyet hakkı oluşturmaktadır. Ve bireyin mülk edinme hakkının son kertede yalnızca ve yalnızca güçe dayalı olduğu apaçıktır. Fatih William'ın şövalyeleri İngiltere'yi aralarında kılıçla bölüp paylaştılar. Bu, kabul edersiniz ki, tüm feodal mülkiyet için geçerlidir. Buharın icat edilmesi ve Sanayi Devrimiyle birlikte, sözcüğün günümüzdeki anlamıyla Kapitalist Sınıf ortaya çıktı. Kapitalistler eski soyluları hızla geride bıraktılar. Sanayi liderleri, savaş kahramanlarının ardıllarını bilfiil mülksüz bıraktılar. Günümüzün varoluş mücadelesinde kas değil, akıl kazanır. Ama gene de, bu ilişkilerin hepsi güç üzerine kuruludur. Yalnızca nitel anlamda bir değişim söz konusudur. Eskinin Feodal Baronluğu dünyayı ateş ve kılıçla talan etmişti; günümüzün Sermaye Baronluğu ise yeryüzünün ekonomik güçlerini ele geçirip istediği gibi kullanmakta ve dünyayı sömürmektedir. Ebedi olan kas değil, akıldır; ve hayatta kalmaya en uygun olanlar, entelektüel ve ticari açıdan güçlü olanlardır.

Bizler, M. M., ücretli köleler olmaya razı değiliz. Sizin de aralarında bulunduğunuz büyük tröst ve ticari kurumlar zekâmızla hak ettiğimiz konumlara gelmemizi engelliyorlar. Neden? Çünkü sermayemiz yok. Biz alt tabakadanız ama bir farkımız var, biz çok zekiyiz, aptalca ahlaki ve toplumsal takıntılarımız yok. Gece gündüz çalışan, kıt kanaat geçinen biz ücretli kölelerin şu anda

mevcut büyük sermaye birikimleriyle baş edebilmemize yetecek miktarda parayı değil altmış yılda, altı yüz yılda bile biriktirmemiz mümkün değildir. Ne var ki mücadeleye başladık. Şimdi dünya sermayesine rest çekiyoruz. İstese de istemese de bizimle savaşacak.

Mr. Hale, çıkarlarımız bize sizden yirmi milyon dolar talep etmemizi dayatıyor. Her ne kadar size yeterli süre tanıyacak kadar anlayışlıysak da, lütfen fazla gecikmeyiniz. Şartlarımızı kabul ettiğinizde, "Morning Blazer" gazetesinin ölüm ilanları köşesine uygun bir ilan veriniz. O zaman, belirtilen miktarın transferine ilişkin planımızdan sizi haberdar edeceğiz. Bu işi en geç 1 Ekim'e kadar yapsanız iyi olur. Aksi takdirde, ne kadar ciddi olduğumuzu göstermek için o gün Doğu Yakası'ndaki Otuzdokuzuncu Cadde'de bir adam öldüreceğiz. Bir işçi. Ne sizin ne de bizim bildiğimiz biri. Siz günümüz toplumunda bir gücü temsil ediyorsunuz; biz de bir gücü temsil ediyoruz – yeni bir gücü. Hiçbir öfke ve art niyet gütmeden savaşa girdik. Sizin de kolayca anlayacağınız gibi, biz ticari bir girişimiz, o kadar. Siz değirmenin üstteki, biz de alttaki taşıyız; bu adamın hayatı arada ezilecek. Şartlarımıza uyar ve zamanında harekete geçerseniz, bu adamın hayatını kurtarabilirsiniz. Bir zamanlar altına dokunduğunda lanetlenen bir kral vardı. Onun adını resmi mührümüz olarak sahiplendik. Taklitlerimizden sakınılması için bir gün telifi bizde olacak.

Her zaman baki kalacak olan
Midas'ın Müritleri.

Böylesine abes bir mektuba gülünüp geçilmez de ne yapılır, sevgili John. Kabul etmek gerekir ki bu çok iyi tasarlanmış bir plandı ama ciddiye alınamayacak kadar da saçmaydı. Mr. Hale bunu ilginç bir belge olarak saklayacağını söyleyerek mektubu bir çekmeceye attı. Sonra mektubu hızla unuttuk. Aynı hızla 1 Ekim gününün sabah postasında bunu bulduk:

M. M.'nin Bürosu, 1 Ekim 1899.
Sermaye Baronu, Mr. Eben Hale:
Sayın Bay, – *Kurbanınız yazgısına kavuştu. Bir saat önce, Doğu Yakası'ndaki Otuzdokuzuncu Cadde'de, bir işçi kalbinden bıçaklandı. Siz bunları okurken cesedi morgda yatıyor olacak. Gidiniz de nelere sebep olduğunuza bir bakınız. Yumuşamadığınız takdirde, bu konuda ne kadar ciddi olduğumuzu göstermek için 14 Ekim'de, Polk Caddesi'nde ya da Polk Caddesi ile Clermont Caddesi'nin birleştiği köşede bir polisi öldüreceğiz.*
Saygılarımızla,
Midas'ın Müritleri.

Mr. Hale yine güldü. Kentin tüm demiryolu ağlarının satışı konusunda bir Chicago şirketiyle yapacağı muhtemel anlaşmaya kendini o kadar kaptırmıştı ki, mektubun üzerinde fazla durmadı ve stenografa dikte etmeye devam etti. Ama nedense, anlayamadığım bir karamsarlık çöktü üzerime. Ya şaka değilse diye düşündüm ve gönülsüzce sabah gazetesine baktım. Tam da alt

tabakadan, sıradan birine uyacak türden önemsiz birkaç satır, patentli bir ilaç reklamının yanındaki köşeye sıkıştırılmıştı:

Bu sabah saat beş sularında, Doğu Yakası'ndaki Otuzdokuzuncu Cadde'de, Pete Lascalle adında bir işçi, işine giderken, kimliği bilinmeyen bir saldırgan tarafından göğsünden bıçaklandı. Saldırgan olay yerinden koşarak uzaklaşmış ve polis cinayetle ilgili hiçbir ipucuna rastlamamıştır.

Ben haberi yüksek sesle okuduğumda, Mr. Hale "Olamaz!" diye bağırdı; ama belli ki olay aklını iyice karıştırmıştı, çünkü o gün akşama doğru aptallığına küfürler yağdırarak benden polisi aramamı istedi. Bana olayı inceleyeceklerine ve belirtilen akşam Polk ve Clermont civarındaki devriye sayısını iki katına çıkaracaklarına dair güvence vermelerine rağmen, Müfettiş'in özel ofisinde alaya alınmanın zevkini tattım. Olay burada kesildi, ta ki iki hafta sonra postadan şu notu alana dek:

M. M.'nin Bürosu, 15 Ekim 1899.
Sermaye Baronu, Mr. Eben Hale:
Sayın Bay, – *İkinci kurbanınız, tasarlanan zamanda öldü. Acelemiz yok, ama baskıyı artırmak için bundan böyle her hafta bir kişiyi öldüreceğiz. Polisin müdahalesine karşı kendimizi korumak için bundan sonra sizi ya olay esnasında ya da olaydan ancak kısa bir süre önce haberdar edeceğiz. Sağlıcakla kalınız,*
Midas'ın Müritleri.

Bu kez Mr. Hale gazeteyi eline aldı, şöyle bir göz attıktan sonra, bana şu haberi okudu:

Hunharca Bir Cinayet

Onbirinci Bölge'de, özel devriye görevine daha dün gece başlayan Joseph Donahue, geceyarısı beynine bir kurşun sıkılması sonucunda olay yerinde can verdi. Bu acı olay Polk Caddesi ve Clermont Caddesi'nin köşesinde, sokak lambalarının aydınlığında oldu. Toplumumuz, huzurumuzun bekçilerinin böyle sokak ortasında, sebepsiz yere öldürülmesinden büyük endişe duymaktadır. Polis şu ana kadar en ufak bir ipucu bile bulamamıştır.

Okumayı henüz bitirmişti ki polis geldi – Müfettiş ve en iyi iki adamı. Panik içinde oldukları yüzlerinden anlaşılıyordu, belli ki kafaları adamakıllı karışmıştı. Her şeyin son derece açık ve basit olmasına rağmen, olayı tekrar tekrar ele aldık. Müfettiş giderken, her şeyin en kısa zamanda düzeleceği ve katillerin ne olursa olsun ele geçirileceği konusunda bize güvence verdi. Ayrıca, Mr. Hale ve benim güvenliğimizi sağlamak, evi ve etrafını sürekli gözetlemek üzere birkaç koruma vermeyi de ihmal etmedi. Bir hafta sonra, öğleyin saat birde, şu telgraf geldi:

M. M.'nin Bürosu, 21 Ekim 1899.
Sermaye Baronu, Mr. Eben Hale:
Sayın Bay, – *Bizi tamamıyla yanlış anlamış olmanıza çok üzüldük. Sanki adi suçlular gibi*

size saldırıp yirmi milyonunuzu zorla alacakmışız gibi, evinizi ve kendinizi silahlı korumalarla kuşatmayı uygun görmüşsünüz. İnanınız, böyle bir niyetimiz yok.
Birazcık mantıklı düşünürseniz, hayatınızın bizim için ne kadar değerli olduğunu çabucak kavrarsınız. Korkmayınız. Sizin kılınıza bile dokunmayız. Bizim görevimiz sizi hoş tutmak ve her türlü kötülükten korumaktır. Ölümünüzün bize bir faydası olmaz. Eğer öyle olsaydı, sizi öldürmekte bir an bile tereddüt etmezdik. Bunu iyi düşününüz, Mr. Hale. Paramızı ödediğinizde, idareli olmanız gerekecek. Şimdi korumalarınızı kovun ve harcamalarınızı kısın.
Siz bu telgrafı aldıktan on dakika sonra Brentwood Parkı'nda bir hemşire boğazlanarak öldürülmüş olacak. Cesedi, açık hava sahnesine giden yolun sol kenarındaki çalılıkta bulacaksınız.
Saygılarımızla,
Midas'ın Müritleri.

Mr. Hale, gerçekleşecek bu cinayeti haber vermek üzere derhal Müfettiş'e telefon etti. Müfettiş, F. Karakolunu arayacağını ve olay yerine adam yollayacağını söyleyerek telefonu kapattı. On beş dakika sonra, hâlâ sıcak olan cesedin belirtilen yerde bulunduğunu haber vermek için bizi aradı. O akşam gazeteler Boğaz Kesen Jack türünde çarpıcı başlıklarla olayın vahşetini anlatan ve ciddiyetsiz tutumundan dolayı polisi kınayan yazılarla doluydu. Müfettiş bizi bir kenara çekip, her ne olursa

olsun olayı gizli tutmamız gerektiğini söyledi. Başarılı olmamız suskun kalmamıza bağlıdır, dedi. John, bildiğin gibi, Mr. Hale demir gibidir. Teslim olmayı reddetti. Ama John, bu korkunç, hayır, dehşet verici bir şeydi, sanki karanlıkta kör bir güç gibiydi. Ne savaşabiliyor ne de plan yapabiliyorduk, ellerimizi kavuşturup beklemekten başka çaremiz yoktu. Haftalar birbirini takip ediyor, hiç sektirmeden, kadın ya da erkek masum birileri öldürülüyordu ve sanki bu cinayetleri biz kendi ellerimizle işliyor gibiydik. Mr. Hale'in ağzından çıkacak bir tek sözcük bu katliamı sona erdirebilirdi. Ama duygularını bastırdı ve bekledi; yüz çizgileri derinleşiyor, ağzı katılaşıyor ve gözleri kısılıyor, yüzü saatten saate yaşlanıyordu. Bu korkunç süreçte benim çektiğim acılardan bahsetmeye gerek yok. M. M.'den gelen tüm mektup ve telgraflarla çeşitli cinayetlere dair gazete haberleri vb.'nin hepsi burada.

Mr. Hale'i ticari rakiplerinin çevirdiği entrikalara ve borsadaki gizli dalaverelere karşı uyaran mektupları da göreceksin. Anlaşılan M. M. iş ve finans dünyasının nabzını elinde tutuyordu. Bizim ajanlarımızın sağlayamadığı bilgileri elde edip bize yolluyordu. Bir anlaşmanın çok kritik bir anında onlardan tam zamanında gelen bir not Mr. Hale'i beş milyon dolar zarara girmekten kurtardı. Bir keresinde de anarşist bir örgütün patronuma karşı planladığı suikasti haber veren bir telgraf yolladılar. Adamı gelir gelmez yakalayıp polise teslim ettik. Üzerinde bir savaş gemisini batırmaya yetecek güçte yeni bir bomba bulundu.

İnatlaşmayı sürdürdük. Mr. Hale bir an olsun cesaretini yitirmedi. Gizli servise haftada yüz bin civarında para akıttı. Pinkertonlar'dan ve sayısız özel dedektiflik bürosundan yardım istendi, bunun yanında binlerce insana hizmetlerinden ötürü para ödendi. Ajanlarımız kılıktan kılığa girerek toplumdaki her sınıfa sızdılar. Binlerce ipucu bulundu; yüzlerce şüpheli hapse tıkıldı, değişik zamanlarda binlerce şüpheli gözaltına ahndı ama somut bir şey elde edilemedi. M. M., bağlantıları sayesinde, mesaj ulaştırma yöntemlerini sürekli değiştiriyordu. Bize yolladıkları her ulak anında tutuklandı ama bu insanların gerçekten de masum oldukları kanıtlandı ve onları bu işle görevlendiren kişilerin eşkâline uygun birileri asla bulunamadı. Aralık ayının son günü şu notu aldık:

M. M.'nin Bürosu, 31 Aralık 1899.
Sermaye Baronu, Mr. Eben Hale:
Sayın Bay, – *Övünç duyduğumuz ve sizin de çok iyi bildiğiniz politikamız gereği, kendisiyle çok samimi olduğunuzu fark ettiğimiz Müfettiş Bying'in biletini keserek onu bu Gözyaşı Vadisi'nden yolluyoruz. Her zaman bu saatlerde odasında bulunur. Siz bunu okurken son nefesini veriyor olacak.*
Sevgilerle,
Midas'ın Müritleri.

Mektubu fırlatıp attım ve telefona sarıldım. Müfettiş'in sesini duyunca nasıl rahatladığımı anla-

tamam. Ama konuşurken, ahizedeki sesi hırıltılarla kesildi ve yere düşen bir gövdenin çıkardığı boğuk gürültü duyuldu. Sonra garip bir ses, bana alo deyip M. M.'nin selamını yolladı ve kabloyu kopardı. Hemen Emniyet Amirliği'ni aradım ve odasında bulunan Müfettiş'in bir an önce yardımına koşmalarını söyledim. Sonra telefon beklemeye başladım, bir iki dakika sonra aldığım bilgiye göre, Müfettiş'i kanlar içinde son nefesini verirken bulmuşlardı. Görgü tanığı yoktu ve katilin izine rastlamak mümkün olmadı.

Bunun üzerine Mr. Hale hemen özel dedektif sayısını artırdı ve böylece kasasından haftada çeyrek milyona varan bir para çıkmaya başladı. Kazanmayı aklına koymuştu. Artan miktarlarda dağıttığı ödüllerin toplamı on milyonu buldu. Mr. Hale'in gelir kaynaklarını gayet iyi bilirsin, onları nasıl tükettiğini şimdi anlıyorsundur. Her zaman dediği gibi, prensipleri uğruna savaşıyordu, serveti için değil. Ve itiraf etmek gerekir ki izlediği yol, amacının ne kadar asil olduğunu kanıtladı. Bütün büyük kentlerin polis teşkilatları işbirliğine gitti, Birleşik Devletler hükümeti bile işe karıştı ve olay devletin en önemli sorunlarından biri haline geldi. Devletin acil durumlarda kullanılmak üzere ayrılan bazı fonları M. M.'nin ortaya çıkartılması için kullanıldı ve her eyaletin gizli servisi alarma geçti. Ama hepsi boşunaydı. Midas'ın Müritleri hiçbir engelle karşılaşmadan kahrolası işlerine devam ettiler. Ne yaptıklarını biliyorlardı ve kusursuz cinayetler işlemeyi sürdürüyorlardı.

Ama Mr. Hale sonuna kadar savaşsa bile kana bulanmış ellerini temizleyemezdi. Gerçi kanunen bir katil değildi ve vatandaşlardan oluşan hiçbir jüri onu suçlu bulmazdı ama ne olursa olsun, cinayetlerin sorumlusu oydu. Daha önce de söylediğim gibi, ağzından çıkacak tek bir sözle bu kıyım sona erebilirdi. Ama o kelimeyi söylemeyi reddetti. Ona göre toplumun birliğine ve bütünlüğüne saldırılmıştı; görevden kaçacak kadar korkak değildi ve çoğunluğun mutlak refahı için birkaç kişinin kurban edilmesi gerektiğine inanıyordu. Ne olursa olsun, bu kan onun yüzünden akıyordu ve o da gittikçe derinleşen bir karamsarlığa gömülüyordu. Ben de bir suç ortağı olmanın ezikliğini duyuyordum. Bebekler, çocuklar, yaşlılar acımasızca öldürülüyordu, bu cinayetler artık yerel olmaktan çıkıp tüm ülkeyi sarmıştı. Şubatın ortalarında, bir akşam kütüphanede otururken birisi kapıyı sertçe çaldı. Kapıyı açar açmaz koridordaki halının üstünde şu notu buldum:

M. M.'nin Bürosu, 15 Şubat 1900.
Sermaye Baronu, Mr. Eben Hale:
Sayın Bay, – *Vicdanınız biçtiğiniz bu kızıl hasata isyan etmiyor mu? Belki de derdimizi yeterince iyi anlatamadık. Şimdi biraz daha açık konuşalım. Miss Adelaide Laidlaw genç ve yetenekli bir hanım, güzel olduğu kadar iyi huylu da. Arkadaşınız Hâkim Laidlaw'ın kızı ve öğrendiğimize göre kucağınızda büyümüş. Kızınızın da en yakın arkadaşı ve şu anda onu ziyaret*

ediyor. Siz bunları okurken, ziyareti sona ermiş olacak.
Saygılarımızla,
Midas'ın Müritleri.

Tanrım! Korkunç imayı hemen anladık! Evin odalarına daldık –yoktu– sonra kendi dairesine yöneldik. Kapı kilitliydi, ama omzumuzla yüklenerek kapıyı kırdık. Sanki operaya gitmek üzere henüz giyinmişçesine öylece yatıyordu, kanepe yastıklarıyla boğulmuştu, hâlâ canlı gibiydi, vücudu esnek ve sıcaktı. Bu korkunç olayın sonrasını anlatmama gerek yok. Eminim, gazete haberlerini hatırlarsın, John.
O gece geç saatte Mr. Hale beni yanına çağırdı ve son derece ciddi bir tavırla, tüm akraba ve dostlarımız öldürülse bile kendisini destekleyeceğime ve asla ödün vermeyeceğime dair bana Tanrı adına yemin ettirdi.
Ertesi günkü neşesi beni şaşırttı. Bu son olayın onu çok sarstığını sanıyordum – ne kadar sarsıldığını pek yakında öğrenecektim. Bütün gün o kadar neşeli ve hayat doluydu ki, sanki sonunda bu korkunç soruna bir çözüm bulmuş gibiydi. Ertesi sabah, bitkin yüzünde huzurlu bir tebessümle yatağında ölü bulduk – asfiksi. Polisin ve yetkililerin işbirliği sonucunda, ölüm nedeni kalp yetmezliği olarak duyuruldu. Gerçeği saklamanın akıllıca olacağını düşündük; ama bunun bize en ufak bir yararı olmadı.
Ölünün odasından henüz çıkmıştım ki –ama artık çok geçti– şu tuhaf mektup geldi:

M. M.'nin Bürosu, 17 Şubat 1900.
Sermaye Baronu, Mr. Eben Hale:
Sayın Bay, – *Geçen günkü üzücü olayın hemen ardından sizi rahatsız ettiğimiz için bizi lütfen bağışlayınız; ama anlatacağımız şeylerin sizin için büyük önem taşıdığına inanıyoruz. Bizden kaçmaya çalışacağınızı biliyoruz. Kuşkusuz, sizin de keşfettiğiniz gibi tek bir yol var. Ama, şunu biliniz ki bu tek yol bile kapalıdır. Ölebilirsiniz, ama başaramadan ve başarısızlığınızı kabul ederek. Şunu unutmayınız:* Biz sizin mülkiyetinizin özü ve bir parçasıyız. Milyonlarınızla birlikte biz de sonsuza kadar vârislerinize geçeriz.
Bizden kaçamazsınız. Biz sınai ve toplumsal yanlışların bir sonucuyuz. Biz, bizi yaratan toplumu hedef alıyoruz. Biz bu çağın becerikli mağluplarıyız, rezil bir medeniyetin baş belasıyız.
Biz, sapık toplumsal seleksiyonun yarattığı ucubeleriz. Şiddete şiddetle karşılık veririz. Sadece güçlü olan kazanır. Biz en güçlü olanın kazanacağına inanıyoruz. Siz ücretli kölelerinizi ezdiniz ve kazandınız. Emrinizdeki savaş şefleri, kanlı grevlerde işçilerinizi köpekler gibi vurdular. Siz, işte böyle yöntemlerle ayakta kalabildiniz. Sonuçtan şikâyetçi değiliz çünkü bizim de aynı doğa kanununa tabi olduğumuzu kabul ediyoruz. Fakat artık şu soruyu sormanın zamanı geldi: Mevcut toplumsal koşullar altında hangimiz ayakta kalacak? *Biz en güçlü olduğumuza inanıyoruz. Siz en güçlü olduğunuza*

inanıyorsunuz. Sonucu zamana ve kanuna bırakıyoruz.
Saygılarımızla,
Midas'ın Müritleri.

John, neden eğlenceden sakındığımı ve dostlarımdan uzak durduğumu şimdi anlıyor musun? Başka açıklama yapmama gerek var mı? Eminim, bu yazı her şeyi açıklar. Adelaide Laidlaw öleli üç hafta oluyor. O zamandan beri umut ve korkuyla bekliyorum. Dün vasiyetname açıklandı ve halka duyuruldu. Bugün bana San Francisco dışındaki Golden Gate Parkı'nda orta sınıftan bir kadının öldürüleceği haberi verildi. Bugünkü akşam gazeteleri bu canice olayın ayrıntılarını vereceklerdir – önceden bana gönderdikleri nottakilere tıpatıp uyan ayrıntılar.
Direnmek anlamsız. Kaçınılmaz olan şeye karşı savaşamam. Mr. Hale'e hep sadık kaldım ve onun için çok çalıştım. Sadakatimin neden böyle ödüllendirildiğini anlayamıyorum. Ama ne güvenini boşa çıkarabilirim ne de uzlaşarak sözümden dönebilirim. Fakat artık insanların ölümünden sorumlu olmak istemiyorum. Bana kalan milyonları gerçek sahiplerine bırakıyorum. Eben Hale'in cesur oğulları kurtulmak için uğraşsınlar. Sen bunları okurken ben ölmüş olacağım. Midas'ın Müritleri herkesten güçlü. Polis âciz. Onlardan öğrendiğime göre, diğer milyonerler de ya aynı şekilde dolandırılmış ya da zulme uğramışlar – kaç kişi oldukları bilinmiyor, çünkü M. M.'ne boyun eğenlerin ağzını bıçak

açmıyor. Boyun eğmeyenler ise hâlâ bu kızıl hasatı biçiyorlar. Çirkin bir oyun oynanıyor. Federal Hükümet hiçbir şey yapamıyor. Hatta duyduğuma göre Avrupa'da da benzer örgütler türemiş. Toplum temellerinden sarsılıyor. Yöneticiler ve iktidarlar iskambil kâğıtlarından yapılmış, yıkılmayı bekleyen kuleler gibi. Sınıflara karşı savaşan kitleler yerine, sınıflara karşı bir sınıf var burada. Biz, toplumdaki ilerlemenin bekçileri yok olup gidiyoruz. Kanun ve kurallar işe yaramıyor artık.

Yetkililer bunu gizli tutmam için bana yalvardılar. Bugüne kadar öyle yaptım, ama daha fazla dayanamayacağım. Bu olay korkunç sonuçlarıyla toplumun sorunu haline geldi ve bu dünyadan gitmeden önce, toplumu karşısındaki bu tehlikeden haberdar ederek görevimi yapacağım. Senden son ricam John, bunu kamuya duyurmandır. Sakın korkma. İnsanlığın kaderi senin elinde. Basın bu yazının milyonlarca kopyasını bassın, telgraflar bütün dünyaya yaysın; insanlar birbirlerini gördüklerinde korkuyla titreyerek bu olaydan bahsetsinler. Ve toplum tümüyle haberdar olduğunda, bütün gücüyle birleşip bu kötülüğü içinden söküp atsın.

Sonsuza dek elveda, sevgilerle,

Wade Atsheler.

Gölge ve Parıltı

Geriye dönüp baktığımda bunun ne kadar tuhaf bir arkadaşlık olduğunu anlıyorum. Lloyd Inwood ince, uzun boylu, sağlam yapılı, asabi ve esmerdi. Paul Tichlorne ise ince, uzun boylu, sağlam yapılı, asabi ve sarışındı. Renk dışında ikisi de her yönden birbirinin kopyasıydılar. Lloyd'un gözleri siyah, Paul'ünkiler maviydi. Heyecanlandıklarında, Lloyd'un yüzündeki damarlar zeytuni renge, Paul'ünkiler ise kızıla dönerdi. Ama renk meselesi bir kenara bırakılacak olursa bir elmanın iki yarısı gibiydiler. İkisi de asabi, namludan çıkmaya hazır birer mermi gibiydi.

Ama bu tuhaf arkadaşlıkta üçüncü bir kişi daha vardı ve bu üçüncü kişi kısa boylu ve şişman ve güdük ve tembeldi. Söylemeye dilim varmıyor ama o bendim. Paul ve Lloyd sanki birbirleriyle yarışmak için doğmuşlardı, ben de aralarını

bulmak için. Üçümüz birlikte büyüdük; birbirlerine savurdukları öfkeli tekmeleri çoğu kez ben yemişimdir. Her zaman yarışırlar, birbirlerini alt etmek için uğraşırlardı ve böyle bir inatlaşmaya girdiklerinde gayretlerinin de tutkularının da haddi hesabı yoktu.
Bu yoğun rekabet hali dersleri ve oyunları için de geçerliydi. Eğer Paul "Marmion"un bir kıtasını ezberlediyse, Lloyd iki kıta ezberliyor, o zaman da Paul üç kıtayla karşılık veriyor, Lloyd da altta kalmamak için dört kıta ezberleyip geliyor, bu durum ikisi de şiirin tamamını ezberleyene kadar devam ediyordu. Yüzdüğümüz küçük gölette başımızdan geçen ve ikisinin arasında hayat boyu sürecek çatışmayı trajik bir şekilde ortaya koyan bir olayı anımsıyorum. Oğlanlar üç metre derinliğindeki gölete dalıp dipteki otlara tutunarak, suyun altında en uzun kim kalacak oyununu oynuyorlardı. Paul ve Lloyd suya birlikte dalmaları için onları kışkırtan çocukların dolduruşuna geldiler. Yavaş yavaş suyun dibine doğru inerlerken yüzlerindeki kararlı ifadeyi gördüğümde korkunç bir şeyler olacağını sezdim. Saniyeler geçti, su kabarcıkları kayboldu, göletin yüzeyi duruldu ama ne siyah ne de sarı bir kafa nefes almak için suyun yüzüne çıktı. Biz yukarıdakiler endişelenmeye başladık. Nefesi en güçlü oğlanın en iyi rekoru bile kırılmıştı ve hâlâ hiçbir işaret yoktu. Bir süre sonra su üstünde hava kabarcıkları oluşmaya başladı, anlaşılan ciğerlerindeki havayı da boşaltmışlardı, derken hava kabarcıkları da kesildi. Saniyeler

geçmek bilmiyordu, daha fazla dayanamayıp suya atladım.
Onları dipte, bitki köklerine sıkıca tutunmuş, başları arasında bir karış mesafe, gözleri faltaşı gibi açık, birbirlerine bakarken buldum. Neredeyse boğulma noktasına gelmişler, korkunç bir acı içinde kıvranıp duruyorlardı, çünkü her ikisi de iddiayı bırakıp yenilmiş sayılmayı bir türlü gururuna yediremiyordu. Paul'ü tutunduğu kökten ayırmaya çalıştım, ama şiddetle karşı koydu. Sonra nefesim tükendi ve suyun yüzüne çıktım, çok korkmuştum. Hemen durumu çocuklara anlattım, altı kişi birlikte suya daldık ve onları zorla çıkardık. Sudan çıkardığımızda ikisi de baygın haldeydi, ancak suni teneffüs uygulayıp dakikalarca uğraştıktan sonra kendilerine gelebildiler. Eğer kurtarılmasalardı, oracıkta boğulup gideceklerdi.
Paul Tichlorne üniversiteye girince sosyal bilimler okuyacağı haberini yaydı. Aynı anda kayıt yaptıran Lloyd Inwood da aynı dersleri almaya karar verdi. Ama Paul gizliden gizliye, fen bilimleri okumayı, özellikle de kimya üzerinde uzmanlaşmayı kafasına koymuştu ve son anda geçiş yaptı. O yılın derslerini seçmiş ve ilk derslere girmiş olmasına karşın, Lloyd hemen Paul'ü izleyerek fen bilimleri, özellikle de kimya derslerine girmeye başladı. İkisi arasındaki rekabet kısa sürede bütün üniversitede duyuldu. İkisi de birbirinin hırsını kamçılıyordu, zamanla kimya alanında daha önce hiçbir öğrencinin başaramadığı kadar uzmanlaştılar – o kadar uzmanlaştılar ki,

daha diplomalarını almadan üniversitedeki her kimya profesörüne meydan okuyabilecek duruma geldiler; bölüm başkanı "ihtiyar" Moss hariç tabii ki, ancak onu bile birkaç kez şaşırtıp haddini bildirdikleri olmuştu. Lloyd deniz kurbağasındaki "ölüm basili"ni buldu ve bu basil üzerinde potasyum siyanürle yaptığı deneyler ona ve üniversitesine dünya çapında ün kazandırdı; amip benzeri davranışlar sergileyen laboratuvar koloidlerini üretmeyi başaran ve basit deniz canlıları üzerinde sodyum klorid ve magnezyum çözeltileriyle yaptığı şaşırtıcı deneyler sonucu döllenme sürecini aydınlatan bulgular elde eden Paul'ün de ondan geri kaldığı söylenemezdi.
Doris Van Benschoten'la öğrencilik yıllarında, organik kimyanın en derin sırlarına daldıkları dönemde tanıştılar. Onunla ilk Lloyd tanıştı, yirmi dört saat geçmeden ne yaptı etti, Paul de tanıştı. Tabii ki ikisi de ona âşık oldu ve Doris ikisi için de uğrunda yaşamaya değer tek şey haline geliverdi. Ona aynı tutku ve ateşle kur yaptılar ve onu elde etmek için o kadar çok uğraştılar ki okuldaki öğrencilerin yarısı sonuç üzerine bahse tutuştu. "İhtiyar" Moss bile Paul'ün özel laboratuvarında gerçekleştirdiği şaşırtıcı bir deneyden sonra, Doris Van Benschoten'ın kocası olması durumunda bir maaşını vererek onu destekleyeceğini söyleme çılgınlığını gösterdi.
Sonunda Doris meseleyi Paul ve Lloyd dışında herkesi hoşnut edecek bir şekilde çözdü. Onları çağırıp ikisi arasında bir seçim yapamadığını çünkü ikisini de aynı derecede sevdiğini ve Birle-

şik Devletler'de çokeşlilik yasak olduğundan ne yazık ki onlarla evlenme onur ve mutluluğundan mahrum kalacağını söyledi. Her ikisi de bu acıklı sondan birbirini sorumlu tuttu ve aralarındaki soğukluk giderek arttı.

Ama bir süre sonra olaylar dönüm noktasına ulaştı. Benim evimdeydik, ikisi de diplomasını almıştı ve ortalıkta görünmüyorlardı, işte sonun başlangıcı o zaman patlak verdi. İkisinin de hali vakti yerindeydi, iş hayatına ilgi ya da gereksinim duydukları söylenemezdi. Onların bir araya gelmelerinin iki nedeni vardı, benimle kurdukları dostluk ve aralarındaki düşmanlık. Sık sık evime gelmelerine karşın, bu ziyaretlerde karşılaşmamaya özen gösteriyorlardı, ancak bu koşullarda zaman zaman karşılaşmaları kaçınılmazdı.

O gün hatırladığım kadarıyla Paul Tichlorne bütün sabah boyunca bir bilim dergisinin son sayısına dalmıştı. Böylece ben de rahatça kendi işlerimle uğraşabiliyordum; Lloyd Inwood geldiğinde ben güllerimin arasında geziniyordum. Verandadaki sarmaşıkları kesip buduyor, ağzımda bir sürü çivi, uzamış dalları tutturuyordum. Lloyd peşim sıra yürüyor, arada bir bana yardım ediyordu; derken gelenekleri bize kadar ulaşan o yersiz yurtsuz, görünmez, efsanevi kişiler hakkında konuşmaya başladık. Lloyd o sinirli, ele avuca sığmaz haliyle konuşmaya iyice daldı ve görünmezliğin fiziksel özelliklerini ve olasılıklarını sorgulamaya başladı. Tamamıyla siyah bir nesnenin en keskin gözlere sahip birinin bile gözünden kaçacağını, onu yanıltacağını iddia ediyordu.

"Renk duyumsaldır," dedi. "Nesnel gerçekliği yoktur. Işık olmaksızın ne renkleri ne de nesnelerin kendisini görebiliriz. Karanlıkta bütün nesneler siyahtır ve onları karanlıkta görmek imkânsızdır. Eğer üzerlerine ışık vurmazsa, onlardan gözümüze ışık yansımaz, sonuç olarak onların varlığına dair görsel bir kanıtımız olamaz."

"Ama siyah nesneleri gün ışığında görebiliyoruz," diyerek karşı çıktım.

"Çok doğru," diye devam etti samimiyetle. "Ve bu da onların tamamen siyah olmamalarından kaynaklanıyor. Eğer tamamıyla siyah, mutlak siyah olsalardı, onları göremezdik – evet, bin güneşin aydınlığında bile göremezdik! Bence doğru pigmentlerin uygun bileşimiyle tamamen siyah bir boya elde edilebilir ve bu boyayla boyanan her şey görünmez olur."

"Müthiş bir buluş olurdu bu," dedim yarım ağızla çünkü bu, gerçekleştirilemeyecek kadar fantastik bir düşünceydi.

"Hem de ne müthiş!" Lloyd omzuma vurdu. "Bence de öyle. Hey dostum, düşünsene, kendimi öyle bir boyayla boyamam bütün dünyayı ayaklarımın altına sererdi. Kralların ve sarayların sırlarını, diplomatların ve politikacıların dalaverelerini, borsa spekülatörlerinin oyunlarını, tröstlerin ve şirketlerin planlarım, hepsini, hepsini bilirdim. Bütün her şeyin nabzını tutup dünyadaki en büyük güç haline gelebilirdim ve ben – " aniden sustu, sonra şöyle devam etti, "şey, aslında deneylerime başladım ve sana söylemekte bir sakınca görmüyorum; bu işi başarmak üzereyim."

Kapının eşiğinden gelen bir kahkahayla yerimizden sıçradık. Paul Tichlorne dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle orada duruyordu.
"Bir şeyi unuttun, sevgili Lloyd," dedi.
"Neyi unuttum?"
"Unuttun," diye devam etti Paul, "gölgeyi unuttun."
Lloyd'un suratının asıldığını gördüm, ama alaycı bir sesle yanıtladı, "Ben de yanımda şemsiye taşırım, n'aber?" Sonra aniden hınçla ona döndü. "Bana bak, Paul, kendi iyiliğin için bu işten uzak dur, tamam mı?"
İplerin kopması an meselesiydi, ama Paul tatlı tatlı güldü. "Senin pis pigmentlerine elimi bile sürmem. Umarım beklentilerinin ötesinde başarılı olursun, ne var ki sonunda gölgeye toslayacaksın. Ondan kaçamazsın. Ben senin izlediğin yolun tam tersini izleyeceğim. Benim iddiama göre, gölge ortadan kalkacak – "
"Saydamlık!" diye atıldı Lloyd. "Ama, bu imkânsız."
"Ah, hayır, tabii ki değil." Paul omuz silkip güllerin arasındaki yoldan aşağı doğru yürüyerek uzaklaştı.
İşte her şey böyle başladı. Her ikisi de konuya o herkesin malumu bitmek tükenmek bilmeyen enerjileriyle el attılar; kendilerini bu işe öylesine bir hınç ve şiddetle kaptırdılar ki, ikisinden birinin başarılı olacağı düşüncesi beni iyiden iyiye korkutmaya başladı. İkisi de bana sonsuz bir güven duyuyordu ve haftalar süren deneylerde iki tarafa da ben eşlik ettim, kuramlarını dinle-

yip deneylerine tanık oldum. Bir kerecik olsun sözle ya da işaretle ikisinden birine ötekinin elde ettiği ilerlemeye ilişkin en ufak bir ipucu vermedim, onlar da dudaklarıma vurduğum mühür sayesinde bana saygı duydular.
Uzun ve aralıksız çalışmalar sonunda zihnindeki ve bedenindeki sıkıntı dayanılmaz boyutlara ulaştığında Lloyd Inwood'un tuhaf bir rahatlama yöntemi vardı. Bahisli boks maçlarma gidiyordu. Elde ettiği sonuçları ve kurammm doğru çıktığını anlatmak üzere beni götürdüğü şu vahşi gösterilerden birindeydik.
Bingin karşı tarafındaki beşinci sırayı göstererek "Şu kızıl favorili adamı görüyor musun?" diye sordu. "Ya yanında oturan beyaz şapkalı adamı? Aralarında epey bir mesafe olduğunu görüyorsun, değil mi?"
"Elbette," diye yanıtladım. "Bir koltukluk boşluk var aralarında. Aradaki koltuk boş."
Kulağıma eğilip ciddi bir ifadeyle konuşmaya başladı. "Kızıl favorili adamla beyaz şapkalı adamın arasında Ben Wasson oturuyor. Ondan bahsettiğimi duymuşsundur. Kendi sıkletinde ülkenin en zeki boksörüdür. Aynı zamanda Karayipli safkan bir zenci, Birleşik Devletler'deki en siyah adam. Düğmeleri ilikli siyah bir pardösü var üstünde. İçeri girip o koltuğa oturduğunu kendi gözlerimle gördüm. Oturur oturmaz kayboldu. Dikkatli bak, gülümseyebilir."
Lloyd'un iddiasının doğruluğunu sınamak için o tarafa gitmekten yanaydım, ama beni engelledi. "Bekle," dedi.

Bekleyip izledim, ta ki kızıl favorili adam başını konuşacakmış gibi boş koltuğa çevirene kadar; sonra koltuktaki boşlukta bir çift gözün yusyuvarlak beyazını ve iki sıra dişin oluşturduğu çifte hilali gördüm, o anda bir zencinin yüzünü seçebildim. Ama gülümseyişinin silinişiyle görünürlüğü de ortadan kalktı ve koltuk önceki gibi bomboş kaldı.

"Eğer tamamıyla siyah olsaydı yanında otursan bile onu göremezdin," dedi Lloyd; ve itiraf etmeliyim ki bu gösteri beni hemen hemen ikna edecek kadar etkileyiciydi.

Bu olaydan sonra Lloyd'un laboratuvarını birkaç kez daha ziyaret ettim ve onu her defasında mutlak siyah rengi elde etmek için çalışırken buldum. Deneyleri kandil isi, zift, kömürleşmiş bitkisel özler, petrol, yağ kurumu ve çeşitli kömürleşmiş hayvansal maddeler gibi her türden pigmenti içeriyordu.

"Beyaz ışık yedi temel renkten oluşur," diye anlatmaya başladı. "Ama kendisi, kendiliğinden görülemez. Beyaz renk ancak ve ancak nesnelerden yansıdığı kadarıyla görülebilir. Örneğin, şu mavi tütün kutusunu ele alalım. Beyaz ışık kutuya vurur ve biri dışında, onu oluşturan bütün renkler –mor, çivit mavisi, yeşil, sarı, turuncu ve kırmızı– emilir. Emilmeyen tek renk *mavi*dir. Mavi emilmez, yansıtılır. Bu nedenle tütün kutusunu mavi olarak algılarız. Yalnızca maviyi görürüz. Aynı nedenle çimen *yeşil*dir. Beyaz ışığın yeşil dalgaları vurur gözümüze.

"Evimizi boyadığımızda aslında bir renk kullanmayız," dedi bir keresinde de. "Yaptığımız şey,

beyaz ışığın, evimizin görünmesini istediğimiz renk dışında bütün renkleri emeceği belli maddeleri kullanmaktır. Bir madde bütün renkleri gözümüze yansıtırsa, bize beyaz görünür. Bütün renkleri emince de siyah. Ama, daha önce de dediğim gibi, henüz mutlak siyahı elde etmiş değiliz. *Bütün* renkler emilmez. Işığın parlamasına dirençli mutlak siyah tamamıyla görünmez olacaktır. Örneğin, şuna bak."

Çalışma masasının üzerinde duran paleti gösterdi. Üzerinde değişik tonlarda siyah pigmentler vardı. Özellikle birini göremiyordum. Gözlerim bulandı sanki, gözlerimi ovuşturup yeniden baktım.

"Şu," dedi kendinden geçmişçesine, "senin ya da herhangi bir ölümlünün görebileceği en siyah siyahtır. Ama, bak göreceksin, öyle bir siyah renk elde edeceğim ki, hiçbir ölümlü insan ona ne bakabilecek *ne de onu görebilecek!*"

Diğer taraftan, Paul Tichlorne'un iyiden iyiye ışık polarizasyonu, kırılması, karışımı, tek ve çift kırılma ve tuhaf organik bileşimler üzerine yaptığı çalışmalara gömüldüğünü görüyordum.

"Saydamlık: Bir cismin ışığı tümüyle içinden geçirmesi durumu ya da niteliği," diye konuşmaya başladı. "Aradığım şey bu. Lloyd o mükemmel matlık zırvasıyla gölgeye tosladı. Ama ben bu sorunu aştım. Saydam bir cismin –yani tamamıyla saydam bir cismin– gölgesi yoktur, ışık dalgaları yansıtması da söz konusu olamaz ve parlama önlenirse, böyle bir cisim gölge yapmayacağı gibi, ışık da yansıtmadığı için görünmez olacaktır."

Bir keresinde de pencerenin önünde duruyorduk. Paul pencerenin pervazı boyunca sıralanmış bir dizi merceği temizlemekle meşguldü. Sohbetimize ara verdiğimiz bir sırada Paul, "Ah! Merceklerden birini düşürdüm," dedi. "Hadi dostum, uzanıp bir bakıver, nereye düşmüş." Tam kafamı dışarı uzatacaktım ki alnıma yediğim şiddetli bir darbeyle gerisingeri sıçradım. İncinen alnımı ovuştururken Paul'e sitem dolu bir bakış fırlattım. Bir çocuk gibi neşeyle gülüyordu.
"Eee?" dedi.
"Eee?" diye tekrarladım.
"Niye incelemiyorsun?" diye sordu. Ben de inceledim. Kafamı pencereden dışarı uzatmadan önce, otomatikman harekete geçen duyularım bana orada bir şey olmadığını, benimle dışarısı arasında bir şey bulunmadığını, pencerenin açıldığı yerin tamamen boş olduğunu iletmişti. Elimi uzatınca, cam olduğunu çıkarsadığım pürüzsüz, soğuk, düz ve sert bir cisme dokundum. Tekrar tekrar baktım ama hiçbir şey göremedim.
"Beyaz kuvars kumu," diye ezberden sıralamaya başladı Paul, "sodyum bikarbonat, sönmüş kireç, cam tozu, manganez peroksit – işte karşınızda en kaliteli Fransız dökme camı. Dünyanın en iyi dökme camını üreten St. Gobain Şirketi tarafından yapılmış; bugüne kadar yaptıklarının en iyisi. Bir servet değerinde. Baksana! Onu göremezsin bile. Kafanı çarpmadıkça orada olduğunu bile anlayamazsın.
"Sevgili dostum! Bu yalnızca optik bir ders – yani, mat olmasına rağmen sonuçta saydam bir mad-

deyi oluşturabilecek kadar karmaşık bazı elementler. Ama diyeceksin ki, bu inorganik kimyayla ilgili bir durum. Çok doğru. Ama inan ki, inorganik maddelerle gerçekleşen şeyin aynısını organik maddelerle de yapabilirim.

"Şuna bak!" İçinde bulutsu ya da çamurlu bir sıvı olduğunu fark ettiğim bir deney tüpünü ışığa tuttu. Bir başka deney tüpünün içindekileri onun içine boşalttı, sıvı o anda saydam ve parlak bir hale döndü.

"Ya da şuna!" Sırayla dizilmiş deney tüplerinin arasında hızlı, asabi hareketlerle gidip gelerek, beyaz bir karışımı kırmızıya, açık sarı bir karışımı da koyu kahverengiye dönüştürdü. Bir asitin içine bir parça turnusol kâğıdı attı, kâğıt anında kırmızıya döndü, bir alkali çözeltisinin içine atınca da maviye.

"Turnusol kâğıdı hâlâ turnusol kâğıdı," dedi ciddi bir öğretmen edasıyla. "Onu başka bir şeye dönüştürmedim. Öyleyse ne yaptım? Yalnızca moleküllerinin sırasını değiştirdim. İlk başta, kâğıt kırmızı dışında bütün renkleri emmişti, sonra moleküler yapısı öylesine değişti ki mavi dışında kırmızı da dahil bütün renkleri emdi. Bu böyle devam eder gider, *ad infinitum*. Şimdi, yapmayı amaçladığım şey şu." Biraz duraladı. "Yaşayan organizmalar üzerinde etkileşime girdiklerinde, az önce senin de tanık olduğun türden molekül değişiklikleri yaratan uygun ayıraçları araştırmayı –ve de bulmayı– amaçlıyorum. Ama şu anda üzerinde çalışmakta olduğum bu ayıraçlar canlı bir varlığı mavi, kırmızı ya da siyaha

döndürmeyecek, onu saydam bir hale getirecekler. Böylece bütün ışık onun içinden geçecek ve gölgesi düşmeyecek."

Birkaç hafta sonra Paul'le ava çıktık. Uzun zamandan beri, mükemmel bir köpekle ava çıkmanın zevkini tatmam gerektiğini söyleyip duruyordu – onun iddiasına göre bu köpek dünyadaki en mükemmel köpekti ve merakımı uyandırıncaya kadar da iddiasını tekrarlamaya devam etti. Ne var ki ava çıkacağımız sabah hayal kırıklığına uğradım çünkü ortada köpek falan yoktu.

"Ortalıkta gözükmez," dedi Paul ilgisizce. Sonra kırlara doğru yola koyulduk.

O sırada beni neyin rahatsız ettiğini bilemiyorum ama ölümcül bir hastalığa yakalanmışım duygusuna kapıldım. Sinirlerim bozulmuş, benimle oynadıkları bu şaşırtıcı oyunlar yüzünden duyularım altüst olmuştu. Duyduğum tuhaf sesler beni rahatsız ediyordu. Bazen aralanan otların arasından gelen hışırtılar duyuyordum, bir keresinde de kayalık bir düzlükte koşuşturan bir şeyin ayak seslerini duydum.

"Bir şey duydun mu, Paul?" diye sordum bir keresinde.

Ama o hayır dercesine kafasını salladı ve kararlılıkla yürümeye devam etti.

Bir çiti aşarken, ayaklarımın biraz ötesinden gelen hafif, sabırsız bir köpek uluması duydum, etrafıma bakındım ama hiçbir şey göremedim. Betim benzim atmıştı, titreyerek yere çömeldim.

"Paul," dedim, "eve dönsek iyi olur. Korkarım, hasta oluyorum."

"Saçmalama dostum," dedi Paul. "Başına güneş geçmiş olmalı. Birazdan bir şeyin kalmaz. Hava çok güzel."
Ama bir çalı kümesinin içindeki dar bir patikadan geçerken ayaklarıma bir şey sürtündü, tökezledim ve az kalsın düşüyordum. Aniden korkuya kapılarak Paul'e baktım.
"Neyin var?" diye sordu. "Ayağın mı takıldı?"
Dilim dişlerimin arasında, ağır ağır yürüdüm, şiddetli ve gizemli bir illetin sinirlerimi altüst ettiği düşüncesiyle afallamış, bir bakıma da rahatlamıştım. O ana kadar gözlerimde bir rahatsızlık yoktu; ama düzlüğe çıkınca görme yetim de bana ihanet etti. Önümdeki patikada, çeşitli renklerde tuhaf parıltılar, gökkuşağını andıran ışıklar yanıp sönüyordu. Yine de kendimi tutmayı başardım. Ne var ki, renkli ışıklar bir ara neredeyse yirmi saniye boyunca önümde durmadan dans edip parlamaya başlayınca olduğum yere çömelip kaldım, bitkindim ve tir tir titriyordum.
"İşim bitti," diyebildim güçlükle, ellerimle gözlerimi kapadım. "Şimdi de gözlerimi ele geçirdi. Paul, beni eve götür."
Ama Paul katıla katıla gülmeye başladı. "Ne demiştim sana – en mükemmel köpek, ha? Eee, ne diyorsun?"
Yan tarafa döndü ve ıslık çalmaya başladı. Ayak pıtırtılarını, soluk soluğa kalmış bir hayvanın nefes alışını ve bir köpeğin havlamalarını duydum. Sonra Paul eğildi ve havada bir boşluğu okşadı.

"Hadi! Bana elini uzat."
Elimi bir köpeğin soğuk burnuna ve ağzına dokundurdu. Bu, biçimi ve bir puanterin kısa tüyleriyle kesinlikle bir köpekti.
Söylemeye gerek bile yok, hemen kendime geldim. Paul hayvanın boynuna bir tasma geçirdi ve kuyruğuna mendilini bağladı. Sonra ikimiz de kırlarda zıplayarak dolaşan boş bir tasmayla dalgalanan bir mendilin inanılmaz görüntüsünü izlemenin zevkini çıkardık. Tasmayla mendilin keçiboynuzu ağaçlarına tünemiş bir bıldırcın sürüsünü bulması ve biz kuşları ürkütüp kaçırana kadar olduğu yerde çakılıp kalması görmeye değer bir manzaraydı doğrusu.
Köpek arada bir sözünü ettiğim çok renkli ışık parıltılarını yayıyordu. Paul, bu hiç beklemediği ancak şüphelendiği konunun halledilebileceğini söyledi.
"Geniş bir ailedirler," dedi, "bu sahte güneşler, ılgımlar, gökkuşakları, ışık halkaları ve güneş lekeleri. Mineral ve buz kristallerinden, sisten, yağmurdan, serpintiden ve daha bir sürü şeyden ışığın kırılması sonucu ortaya çıkarlar ve korkarım saydamlık uğruna ödemem gereken diyet bu. Lloyd'un gölgesinden kaçayım derken gökkuşağı parıltısına yakalandım."
Birkaç gün sonra Paul'ün laboratuvarına girerken berbat bir koku geldi burnuma. O kadar güçlü bir kokuydu ki kaynağını bulmak zor olmadı – kapının eşiğinde, ana hatlarıyla bir köpeği andıran, çürümeye yüz tutmuş bir madde yığını vardı.

Paul bulduğum şeyi inceleyince irkildi. Çünkü bu onun görünmeyen, daha doğrusu bir zamanlar görünmez olan köpeğiydi, oysa şimdi köpek açıkça görünüyordu. Daha birkaç dakika önce sapasağlamdı ve neşeyle oynayıp durmuştu. İyice inceleyince kafatasının sert bir darbe sonucu ezildiği ortaya çıktı. Birilerinin köpeği öldürmek istemiş olması tuhaftı, ancak açıklanamayan nokta, bu kadar hızlı çürümesiydi.
"Ona enjekte ettiğim ayıraçlar zararsızdı," diye açıkladı Paul. "Ancak dozu yüksekti; anlaşılan, ölüm anında organizmanın bozulup dağılmasını hızlandırıyorlar. Olağanüstü! Müthiş! Eh, tek sorun ölmemekte. İnsan hayatta olduğu sürece zararı yok. Ama köpeğin kafasını kim ezdi, merak ediyorum."
Olay korkudan ödü kopmuş bir hizmetçinin getirdiği haber üzerine aydınlandı. Gaffer Bedshaw, daha o sabah Tichlorne arazisinde karşılaştığı azgın, dev gibi bir hayvanla çılgınca boğuşması sonucu iyice delirmiş ve evinde–avcı kulübesinde– kayışlarla güçbela zapt edilmişti. Zavallı gördüğü şeyin görünmez olduğunu, görünmez olduğunu kendi gözleriyle gördüğünü iddia ediyordu, gözü yaşlı karısı ve kızları bu sözler üzerine başlarını sallayınca adamcağız giderek daha da huysuzlaştı, bunun üzerine, bahçıvan ve arabacı kayışlarını daha da sıkılaştırdılar.
Paul Tichlorne görünmezlik sorununu başarıyla çözümlerken Lloyd Inwood'un ondan geri kaldığı söylenemezdi. Yaptıklarını görmem için kendisini ziyaret etmemi isteyen mesajını alınca yanına

gittim. Laboratuvarı geniş arazisinin ortasında ıssız bir yerdeydi. Kıvrıla kıvrıla giden dolambaçlı patikayla ulaşılan laboratuvar, sık bir korunun bulunduğu bir düzlüğe inşa edilmişti. Ama düzlüğe gelip de laboratuvarı göremeyince uğradığım şaşkınlığı anlatmam imkânsız, çünkü bu patikadan, attığım her adımı ezbere bilecek kadar sık geçmiştim. Kırmızı kumtaşından yapılma bacasıyla o tuhaf kulübe yok olmuştu. Bir zamanlar orada olduğuna dair bir belirti de yoktu. Ne bir yıkıntı ne de bir kalıntı izi, hiçbir şey yoktu.

Bir zamanlar laboratuvarın bulunduğu yere doğru yürümeye başladım. "Burası," dedim kendi kendime, "kapıya giden merdivenin bulunduğu yer olmalı." Bu sözler ağzımdan henüz çıkmıştı ki, ayağım bir engele değdi, ilerledim ve kafamı kapıya *benzeyen* bir şeye çarptım. Elimi uzattım. *Gerçekten* de bir kapıydı. Tokmağı bulup çevirdim. Ve kapı menteşeleri üzerinde dönerek açılınca laboratuvarın içi gözümde patladı. Lloyd'u selamlayarak kapıyı kapattım, patikaya doğru gerisingeri birkaç adım attım. Binanın hiçbir tarafı gözükmüyordu. Dönüp kapıyı açınca içerideki bütün eşya ve ayrıntılar birden görünür hale geldi. Boşluktan, ışık, biçim ve renge bu ani geçiş, gerçekten de çok ürkütücüydü.

"Eee, ne diyorsun?" diye sordu Lloyd elimi sıkarken. "Dün öğleyin nasıl olacağını bir görmek için dış cepheye birkaç kat mutlak siyah boya vurdum. Kafan nasıl? Çok fena çarptın değil mi?"

Tebriklerimi "Boş ver önemli değil," diyerek yarıda kesti. "Senin yapmanı istediğim daha iyi bir şey var."
Konuşurken soyunmaya başladı, çırılçıplak kalınca elime bir boya kutusuyla fırça tutuşturdu ve "Hadi, beni boya," dedi.
Derinin üzerini kolaylıkla kapatan ve anında kuruyan yağlı, gomalak benzeri bir sıvıydı.
"Bu yalnızca bir ön hazırlık ve önlem kabilindendi," diye açıkladı ben işimi bitirince; "şimdi sıra asıl malzemede."
Bana gösterdiği bir başka kutuyu aldım, içine baktım ama bir şey görmedim.
"Bu boş," dedim.
"Parmağını içine sok."
Dediğini yaptım ve serin bir ıslaklık hissettim. Elimi çekince sıvıya daldırdığım işaret parmağıma baktım, yok olmuştu. Hareket ettirdim, bir gerilip bir gevşeyen kaslardan parmağımı hareket ettirdiğimi anlayabiliyordum, ne var ki göremiyordum. Göründüğü kadarıyla bir parmağımdan mahrum kalmıştım; onu görsel olarak algılayamıyordum; sonunda parmağımı tavan penceresinin altına tuttum da yere düşen gölgesini görebildim.
Lloyd gevrek gevrek güldü. "Hadi, sür bakalım şimdi ve gözünü dört aç."
Fırçayı görünüşte boş olan kutuya daldırdım ve bütün göğsünü bir fırça darbesiyle boyadım. Fırçayı sürmemle birlikte derisi de gözden kayboldu. Sağ bacağını boyayınca yerçekimi kanunlarına meydan okuyan tek bacaklı bir adam oldu.

Her fırça darbesiyle bir uzvunu siliyor, Lloyd Inwood'u boyayarak yok ediyordum. Tüyler ürpertici bir deneyimdi ve havada asılıymış gibi duran kömür karası gözleri dışında ondan geriye hiçbir şey kalmayınca biraz rahatladım.
"Gözlerim için çok özel ve zararsız bir karışım hazırladım," dedi. "Boya tabancasıyla püskürtülen mükemmel bir sprey ve işte! Artık yokum."
Bu iş de bittikten sonra, "Şimdi ben ortalıkta dolaşacağım, sen de neler hissettiğini anlatacaksın," dedi.
"Bir kere, seni göremiyorum," dedim, onun boşluğun ortasından yükselen neşeli kahkahasını duyabiliyordum. "Tabii ki," diye devam ettim sözüme, "gölgenden kaçamazsın, ama bunu da bekliyordun zaten. Gözümle bir nesne arasından geçtiğinde o nesne kayboluyor, ama kayboluşu öyle tuhaf ve anlaşılmaz ki sanki gözlerim bulanıyor. Hızla hareket ettiğin zaman sürekli bir göz bulanıklığına benzer sersemletici bir duygu yaşıyorum. Bulanıklık duygusu gözlerimi ağrıtıyor, beynim çatlayacakmış gibi oluyor."
"Benim varlığımı hissettiren başka uyarılar var mı?" diye sordu.
"Hem evet, hem hayır," diye yanıtladım. "Sen yakınımdayken nemli depoların, kasvetli yeraltı kemerlerinin ve derin maden kuyularının uyandırdığı duygulara benzer şeyler hissediyorum. Denizciler nasıl karanlık gecelerde karanın yaklaşmakta olduğunu hissederse, ben de senin yaklaşan bedenini hissediyorum. Ama bu çok belirsiz ve kavranması imkânsız bir şey."

O son sabah laboratuvarında uzun uzun konuştuk; kalkıp gideceğim sırada görünmeyen eliyle hırsla elimi sıktı ve "Şimdi dünyayı fethedeceğim," dedi. Ona Paul Tichlorne'un da aynı başarıyı elde ettiğini söylemeye cesaret edemedim. Eve vardığımda Paul'ün hemen gelmemi isteyen mektubunu buldum; bisikletimle evinin önündeki yola ulaştığımda öğle vaktiydi. Paul tenis kortundan bana seslendi, bisikletten inip o tarafa yürüdüm. Ama kort bomboştu. Orada hayretten ağzım bir karış açık dikilirken koluma bir tenis topu çarptı, dönüp baktığımda bir başka top kulağımı sıyırdı geçti. Rakibimi göremediğim için topların nereden geldiğini kestiremiyordum, deyim yerindeyse, üzerime top yağıyordu. Ama top yağmuru yeniden başlayınca durumu kavradım. Bir raket buldum ve dikkatle bakınca yerde bir belirip bir kaybolan, koşuşturup duran bir gökkuşağı parıltısı gördüm. Peşine takıldım; raketimle art arda vurunca Paul bağırmaya başladı: "Yeter! Yeter! Ah! Of! Dur! Çıplak tenime vuruyorsun! Ah! Ahh! Tamam! Uslu duracağım! Yalnızca başkalaşımımı görmeni istemiştim," dedi acıyla, sanırım o sırada berelerini ovuşturuyordu. Birkaç dakika sonra birlikte tenis oynuyorduk, benim için elverişsiz bir durumdu, çünkü güneş ile benim aramdaki açıların uygun şekilde çakıştığı anlar dışında Paul'ün nerede durduğu konusunda hiçbir fikrim olmuyordu. Parlama yalnızca açıların o çakışma anında oluyordu. Ama parıltılar gökkuşağından daha parlaktı – mavilerin en berrağı, morların en güzeli, sarıların en

parlağı ve kıvılcımlar saçan, göz alıcı, yanardöner bir elmasın parlaklığına sahip bütün ara tonlar.
Ama oyunun ortasında, daha o sabah hissettiğim türden, bana derin maden kuyularını ve kasvetli yeraltı kemerlerini anımsatan ani, soğuk bir ürperti duydum. Hemen ardından filenin yanı başında bir topun havada zıpladığını, aynı anda Paul Tichlorne'un bir gökkuşağı parıltısı yaydığını gördüm. Top ondan gelmiş olamazdı; dehşet içinde, Lloyd Inwood'un sahneye çıktığını anladım. Emin olmak için gölgesini aradım (güneş tepede duruyordu), biçimsiz bir lekeyi andıran gölgesi yerde dolanıyordu. Savurduğu tehdidi anımsadım. Yıllar süren çekişmenin uğursuz bir kavgayla doruğa ulaşmak üzere olduğundan emindim.
Uyarmak için Paul'e seslendim, vahşi bir hayvanın hırlamasına benzeyen ve her şeyin yanıtını veren bir hırlama duydum. Siyah lekenin hızla kortun ortasına yürüdüğünü, çok renkli parlak bir ışığın da diğerine saldırmak üzere aynı hızla yerinden fırladığını, gölgeyle parıltının birbirine girdiğini gördüm; görünmeyen yumrukların sesi duyuluyordu. File korkudan büyümüş gözlerimin önünde aşağı indi, bağırarak kavgacılara doğru atıldım.
"Tanrı aşkına!"
Ama birbirine kenetlenmiş bedenlerine çarpınca kendimi yerde buldum.
"Sen bu işe karışma, ahbap!" diyen sesini duydum Lloyd Inwood'un. Ardından Paul'ün sesi geldi, "Evet, bizi barıştırmandan bıktık artık!"

Seslerinden birbirlerinden ayrıldıklarını anladım. Paul'ün nerede olduğunu çıkaramıyordum, ben de Lloyd'un gölgesine yaklaştım. Ama öbür taraftan, tam çenemin üstüne, afallatan bir yumruk yedim ve Paul'ün öfkeli bağırışını duydum, "Çek git artık, tamam mı?"
Sonra yeniden kapıştılar; vuruşlarınm şiddetinden, çığlıklarından ve solumalarından, oraya buraya gidip gelen gölge ve parıltıdan kavganm ölümcül olduğu anlaşılıyordu.
Bağırarak yardım istedim. Gaffer Bedshaw koşa koşa tenis kortuna geldi. Gelirken bana tuhaf tuhaf baktığını gördüm, derken dövüşen çifte çarpıp yere serildi. Ümitsiz bir feryatla avazı çıktığı kadar "Aman Tanrım, işte buradalar!" diye bağırarak ayağa kalktı ve korttan delicesine kaçtı.
Elimden bir şey gelmezdi, oturup büyülenmiş bir halde boğuşmayı izledim. Göz kamaştıran öğle güneşi bomboş tenis kortunu yakıp kavuruyordu. Kort gerçekten de bomboştu. Görebildiğim tek şey, gölge ve parıltı, görünmez ayakların kaldırdığı toz, adımların eşelediği toprak ve bedenlerin çarpması sonucu arada bir esneyen tel örgüydü. Hepsi buydu, bir süre sonra bunlar da kesildi. Artık parıltılar yoktu, gölgeyse hareketsizce uzanıyordu; göletin soğuk derinliğinde köklere tutunurkenki o kararlı çocuk yüzlerini anımsadım.
Beni bir saat sonra buldular. Uşaklar her nasılsa olanları duymuş, hep birlikte Tichlorne'un hizmetinden ayrılmışlardı. Gaffer Bedshaw yaşa-

dığı ikinci şoktan bir daha çıkamadı ve ümitsiz bir vaka olarak tımarhaneye kapatıldı. Paul ve Lloyd'un muhteşem buluşlarının gizleri onlarla birlikte yok oldu, her iki laboratuvar da acıdan çılgına dönen yakınları tarafından yıktırıldı. Bana gelince, artık kimya araştırmalarıyla ilgilenmiyorum, bilim benim evimde yasaklanmış bir konudur. Ben güllerime geri döndüm. Doğa'nın renkleri bana yetiyor.

İçindekiler

Babil Kitaplığı

1/ *P'u Sung-ling, Konuk Kaplan* [C. Hakan Arslan]
2/ *Saki, Lady Anne Susuyor* [Fatih Özgüven]
3/ *Beckford, Vathek* [İsmail Yerguz]
4/ *Cazotte, Aşık Şeytan* [İsmail Yerguz]
5/ *London, Midas'ın Müritleri* [Fahri Öz]
6/ *Chesterton, Apollon'un Gözü* [Çiçek Öztek]

Jack London'ın dünyasında birbirine karşıt iki öğreti buluşmuş ve kaynaşmıştır: Yaşam mücadelesinde en güçlü olanın ayakta kalacağını savunan Darwin'in öğretisi ve sonsuz insan sevgisi. Jack London tensel ve tinsel yaşamı son damlasına kadar tüketerek kırk yaşında öldü. Bu yaşamlardan hiçbiri ona tam anlamıyla doygunluk sağlamadı ve ölümde hiç'in karanlık görkemini aradı. Bu kitap için yazarın yeteneğini ve yapıtlarındaki çeşitliliği kanıtlayan beş öykü seçtik. Okuyucu, Mapuhi'nin Evi'*nin ancak sonlarına doğru gerçek kahramanın kim olduğunu fark eder.* Hayatın Kanunu *herkes tarafından doğallıkla ve saflıkla kabul edilen acımasız bir kaderi ortaya koyar.* Yüz Karası *işkence tehdidine maruz kalmış bir adamın korkunç bir oyun sonucunda kurtuluşunu anlatır.* Midas'ın Müritleri *anarşistlerden oluşan bir örgütün acımasız işleyişinin ayrıntılarını verir.* Gölge ve Parıltı, *görünmez olabilme gibi yazın sanatının eski motiflerinden birine yenilik ve zenginlik kazandırır.*

Jorge Luis Borges

Franco Maria Ricci